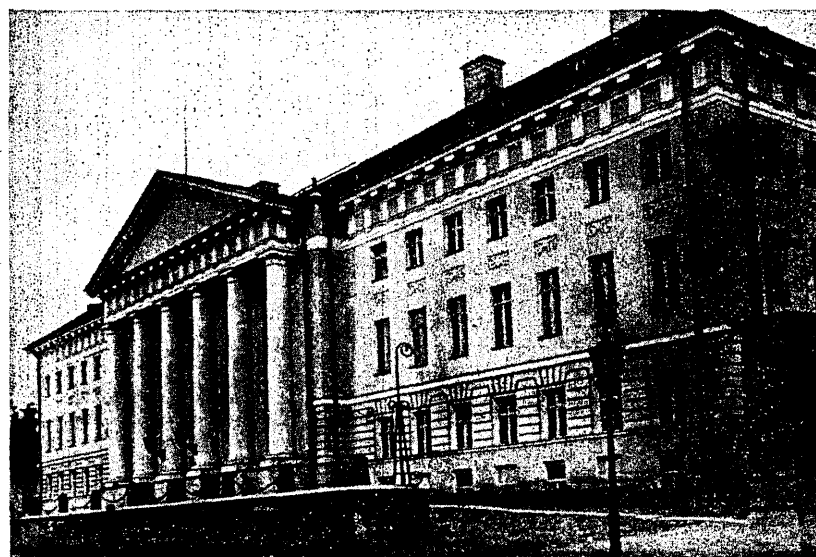

HIND
40
SEHTI

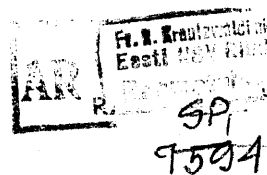
ROMAAN

No

13

Tartu ülikooli peahoone.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1932. A. XI. AASTAKÄIK.

ROMAAN Nr. 13

SISU:

Rudolf Herzog: Elulaul.
 Tartu ülikool 300 aastat vana.
 Paul Rosenhayn: Küsimiste risttules.
 P. Grünfeldt: Sõbra surma puhul.
 Roy Cohan: Kojutulek.
 Ervin Stranik: Nicolo.
 Aleksey Dolgoshew: Kevade lõppakkord.
 A. Steinbicker: Rännak.
 Maurice Renard: Komissar Jerome.
 H. Wühner: Laineke.
 Alexandra v. Bosse: Andrea õetütar.
 Tött ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad:

12 kuud (24 nr-t)	Kr.	7,50
9 " (18 ")	"	6—
6 " (12 ")	"	4—
3 " (6 ")	"	2—
2 " (4 ")	"	1,50
1 " (2 ")	"	—80
Üksiknumber	"	—40

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
 telefon 437-18.

Mõistatus

Nr. 13 (247).

Seadnud: Em. Galmann.

	kul	be	le	nad	
kul		nõud	da		mas
sid	hõ	tu	kuu	te	meilt
sed	jus	jõud	sid	kui	flu
stein		kuld	vad		kät'
	päe	grenz	nad	tas	

Missugune A. Grenzie'ni mõttesalm on siin peidus? Lahendada ratsamehe kõnnaku abil!

Lahendus ilmub Romaan nr. 15 (249).

Lahendus

Nr. 11 (245).

35	5	42	33	38	25	22	31
6	43	34	37	26	17	32	24
	36	41	4	39		23	30
44	7	46		16	27	18	13
1		9	40	3	14	11	20
8	45	2	15	10	19	28	12

Alates Nr. 1 saame ratsamehe kõnnaku abil järgmise Jakob Liivi luuletuse;

Ei tunnegi meri, mis rahu, mis puhkus:
 Ta liigub ja käärleb ka vaikuse sees
 Ja tormis saab ilmsiks ta suuruse uhkus,
 Et inimlik vägi on väeti ta ees!

(Jak. Liiv, Meri).

Romaan

Nr. 13 (247)

Juuli 1932

XI. aastakäik.

Elulaul.

Saksa kirjaniku **Rudolf Herzog'i** romaan.

2

„Teie, moodsad lauljad, muretsete ainult eneste eest, ehitate omale paleesid ja panete omale raha kasu kandma. Mina aga olen teie kõikide eest muretsenud, ja kui ma ka pöörast kunstnikuolu olen elanud ja raha kaotanud, mina olen siiski kunstnikele inimeste vaimustust lasknud osaks saada, olen oma varanduse ohverdanud ainult pehmeile südameile, teie kõikide pärast — kunsti pärast. Nii on see: olen kaasa aidanud kunstnikele — ahaa, kelner—pange aga hommikusöök aknalauale. Mis? Raha tahab see lurjus? Oelge oma peremehele, kui mul raha oleks, siis läheks ma juba Frankfurti võõrastemajja ja ei laseks enesele tema putkast midagi tuua. Hea küll, hea küll, ja elage hästi!“ —

Helga Nuntius polnud end kohalt liigutanud. Vana laulja kõnevool oli nii kiirelt arenenud, et neil võimatu oli jumalaga jätta. Algul polnud ta professori sõnadest midagi aru saanud. Siis aga, kui ta hääles vaimustuskõla tekkis, oli lause lause järgi ta kõrvu kostnud. Ta tundis end eemale tõugatud ja ligitõmmatud, tundis pattu ja õndsust, sattus segadusse, selgusse, ja jälle uude segadusse. Tal oli, nagu peaks Braun nüüd midagi suurt, ülivat ja vabastavat ütleva puhta kunsti vaiksust ja kõrgeist eesmärkest.

Braun oli aga teenistusvalmilt võtnud veinipudeli korgi ja täitnud professori klaasi.

„Terviseks. Kui see teile meeldib, siis võiksite nüüd alata.“

Ainsatki sõna kunstist. Ainult praktilised kõnelused . . . Nurisedes läks professor klaveri juure ja nägi Helgat. „Teie olete ka veel siin? Noh, minupoolest võite te jääda siia kas või elama. Siis saate vast alles aru, mis tähendab laulmine. Hüva,

Braun, kolmas stseen. Eile läks see kõik alles nii poolikult.“

Ta luised sõrmed libisesid üle klahvide. Siis muutus ta pilk põnevaks ja ta lövdvad näojooned raudseks. Kunstnik temas oli ärganud. Braun seisis ikka veel tikskõikselt klaveri ääres. Nüüd kõlas tema toon — ja äkki tekkis ka temas muudatus. Ta keha sirgus noorusjõul, ta kõrgid silmad omasid meheliku läike —

„Mu isa mul pühendas mõõga — —“

Mõtlevalt ja unistavalt voolas sõjakaebus valusaks armastusekaebuseks. Siis aga kerkis hää, väljendades nooruse kirge, milles peitus tung tegevuse järgi, igatsus naise järgi — —

Helga tuksatas. See oli hüüd, mida ta oli kuulnud eile. See oli hää, mis juba eile ta unistus oli esile jõlnud kauged aiad valgete jumalakujudega, milliste järgi ta igatses. Aeg möödus, ta ei märganud seda. Ka lauljat ei näinud ta enam, kuulis vaid ta laulu. Ja sellest laulust hoovas kõrge, hingeline leek, mis täitis õhu.

„Hinges mul leegitseb vanne, mis vanden
dusin sulle,

Armsam, vaid sina oled mu igatsus;

Sinus ma nägin mu tulevikku, mu
õnne — —“

Vaikides istus neiu ja laskis helisid, sõnu, milliste mõtet ta enam ei kuulnud, enese üle valitseda. Ainult kord kuulis ta veel: „Õnnes hõiskab mu hing — —“ Ja ta ei tunnud muud, kui vaid oma südamelööke. . .

Braun võttis siidirätiku ja kuivatas otsaesist. Professor rääkis mõned sõnad tehnilise laulukunsti üle. Klaver suleti. Sositamine, naljasõnad, lühike naer — tund oli lõppenud.

„Vaadake, Braun,“ professor tegi liigu-

tuse Brauni poole ja silitas käega üle Helga Nuntiusu juuste, „see oleks paras „Sieglinde“ teie jaoks. Ta juba saab sellega varsti hakama, hääleliselt ja kehaliselt. Pange tähele! Jumalaga, lapsed!“

Kui Helga tummalt Brauni kõrval üle eeskoja sammus, kõlas nende seljataga äkki lõbus vilistamine. Tahtmatult peatus Braun ja ka Helga jäi seisma.

„Marschall,“ ütles Braun. „Kõige andekam heliloojaõpilane, aga võimatu kerge-meelne. Elab ainult käesolevale momendile.“

Seal ta seisis nende kõrval, pikk ja sirge, kollaste juustega ja avara pilguga, vahtis naeratades julgelt kotkanõul neiule silmi ja sirutas talle oma käe. „Braun kõneles teile peaaegu õigust. Päris kena inimene! Ja, ja! Jagatud rõõm on kahekordne rõõm. Mu nimi on Marschall, preili.“

„Preili Nuntius,“ esitles Braun ükskõik-selt, „laulukunsti väljavalitu.“

„Noo, siis armas öde, Apollo nimel —“ arvas ülemealne Marschall, „kuidas oleks ühe tervisjoojiga —?“

„Sa oled segane,“ ütles Braun, kergitas veidi kübarat neiu ees ja läks oma teed.

Nad astusid uksest välja, ja sõnalasumata asus Helga koduteele. Kuid noormees ei jäänud temast maha. Ja kui neiu talle uhke pealiigutusega andis märku lahkumiseks, vaatas ta üllatunult nii lõbusalt-alandlikku mehenäkkku, et ta kohe jälle kõrvale pidi vaatama.

„Ärge olge ometi pahane mulle,“ meelitas ta poisilikult. „Üks kristlik tervisejook —“ Jälle tabas teda külm pilk neiu silmist.

„Taevas küll, preili — kui soovite, näitan teile ka meie kuulsaima luuletaja maja.“

„Härra Marschall,“ ütles neiu seisatades.

„Preili,“ vastas see truustüdamliselt ja viisakalt, „meil on ometi üks tee. Teie elate ju mu sõbra ja heategija Johann Bettermanni juures. Mida peab ta siis mõtlema?“

„Ah,“ naeratas nüüd neiu, „et ma seda ei unusta: ta laseb teid tervitada ja igatseb teid õige pea jälle näha.“

„Näete nüüd,“ juubeldas noormees, „üks nii auväärne kodanik palub mind omale külaliseks, ja veel õige pea! See on ju auavaldus! Preili, nüüd ei või teie, isand Bettermanni halli pead sellega teotamata, enam tõrkuda, ühes minuga kuulsaima luuletaja maja vaatama tulla.“

„Ega teie seal ometi tühiseid naljasid ei tee?“

„Luuletaja maja juures — seal —?“

Nad läksid. Ja kuna mõlemi noore inimese sammud, kes end ka omal viisil tahtsid pühendada kunstile, läbi pühitsetud ruumide kõlasid, elustusid selle maja mälestused nende hingedes . . .

„Tänan teid,“ ütles Helga Nuntius lõpuks, „see oli ilusaim tund.“

Ja nad raputasid lahkumisel sõbralikult üksteise käsi. —

3. p e a t ü k k .

Franz Grube istus suures gootistiilis tugitoolis oma korteri ümmarguse akna all ja vaatas tänavale, mille üle videvik juba halli loori tõmbas — ja üle isand Bettermanni madala maja paistis õhtuudus kiriku ristiga ehitud torn. Ta jalgade ees istus väikesel, madalal pingil Richard Marschall. Kokkupandud käed põlvede vahel, unistas ja jutujutamise vahel tekkinud vaikuses omaette . . .

Tuba muutus pimedaks. Rasked laepalgid näisid maha vajuvat kõrgeile kapidele, laiajalgseile tammelaudadele, gootistiili toolidele ja pinkidele, altarikastikesele ja pikale reale vanadusest tumenenud piltidele. Kogu ruumis valitses sügav kooskõla, mis vaatlejat imelikkude, kaugete kodutunnetega täidab ja talle hüüab: Istu! Kes oma jalad laua alla välja sirutab, on külaline vana kombe järele, nagu seda aastasadade eest isad olid harjutanud, kelle vankrid laiast hoovist välja sõitsid, mööda Reini kallast Hollandisse, ehk üle Alpide veelgi kaugemale.

Grube majal oli oma minevik.

Sellele mõtles ka viimane omanik, kelle pilgud ekslelid tänavpimeduses. Ta toetas end sügavamale vanasse tugitooli ja ta käed haarasid tugevamalt kinni nikerdatud käepidemeist. Puu ragises ta vajutuse all. Mõned sekundid ainult . . . Siis lödvenes surve ja ragin vaikis. Valitses vaikus, nagu varemalt.

„Franz,“ ütles viimaks Marschall ja tõstis pea, et hoolega vanema näojooni uurida. „Franz!“ ja ta pani oma käe tasa teise põlvele.

„Ja, ja, Richard — millest me kõnelesime? — Minevik . . . Ja, vaata, seda nimetatakse minevikuks. Aga on inimesi, kelle olevik oleneb minevikust. Ja, ja — sädemekene sellest elab veel . . .“

„Franz,“ kordas Marschall.

„Miks ma üldse kõnelen seda sulle? Õieti ei tea ma seda isegi. Võibolla sellepärast, et sa nii lõbusalt ja — ära pane pahaks — nii kergemeelselt oma armuseiklustest rääkisid, võibolla sellepärast, et sa mulle ar-

mas oled ja et inimene kord juba kuulajat vajab. Võibolla ka sellepärast, et täna stügis nii vaikne ja mõistatuslikult ilus on, peaaegu nagu noor neiu, kes meie naabri Bettermanni juures elab.“

„Helga Nuntius,“ ütles Marschall valjusti, ja näis, nagu oleks pimedatest nurkadest vastukaja tasaselt kõlanud.

Grube oli sulenud silmad. Ja suletud silmil, käed toetatud kõrgeile käepidemeile, rääkis ta oma ette: „Ma olen vanem kui teie, aastate poolest vähemalt. Ja teie arvate, mu tunne olla nii noor, sageli noorem veel kui teie oma. Ma loen ennast, kuigi ma olen kaupmees, teie hulka, ja teie kuulute minu juure. Teie arvasite, et ma tegin seda kunsti pärast, mida ma armastan; ma tegin seda elu pärast.“

Ja lühikese vaikuse järele: „Kui ma, nagu täna sinugi, lõbusaid armulugusid kuulsin, oli mul õige arusaamine sellest. Ma tegin ju varemil aastail samuti kui teie, ja mu isa oli rikas. Siis kihlasin enda. Nagu kahekümneaastaselt kihlatakse. Meelditakse üksteisele, seisukoht ja varandus sobivad, suudeldakse ühel päeval, ja isad tellivad sõrmused. Sa tead, et Frankfurtis vana kombe järele kihlus sama siduv on kui abielu. Ja nüüd, armas Marschall, vaata kord enda hinge. Mida teame neis aastates naisest? Mida teame armastusest, mis pole sugugi nii õrn, nagu luuletajad laulavad, ega valge nagu õitelumi, või sinisilmne nagu meelespealill? Vaid mis nagu torm on meie südameis, mis meid lämmatab, kogu meie senise elu, iga endise tegevuse, iga mõtte selle ainsama ees: Seal oled sina, sina! Pole olnud teisi enne sind, ega pole ka pärast. Minu hing on sinu hing, ja minu mõtted sinu mõtted. Meie oleme kaks osa ühest tervikust. Kui ma ka läbi minema peaksin valudest ja kuristikkudest — ma pean jõudma su juure! Ma — pean — jõudma — su juure — —“

„Ja sa ei võinud ometi mitte . . .“

„Siiski,“ ütles Grube karedal häälel, „ma oleksin võinud. Ma olen tema pärast, kes mind armastas nagu mina teda, kogu oma elu kustutanud ja seda uuesti alanud. Ma katkestasin kõik sidemed oma kihlatuga ja võitlesin perekonnaseaduste vastu. Ma läksin kodust ära ja püüdsin väljast muuta oma perekonna mõtteid. Jumal taevas, olid need vast päevad . . . Siis aga võttis ta mu pea käte vahele ja suudles mind: torm tuleb, meie kutsusime ta. Ja see „meie“, see igavene kokkukuuluvuse sõna — see andis meile väljapääsu. Nüüd teadsin ma,

et võin oodata, sest tema on sama tugev kui mina. Ja tema ootab, kuni ma enesele, omast jõust, ilma kellegi abita, uue kodu olen valmistanud. Ainult paar aastat. Üle paari aasta. Veidi enam, kui meie esimeses tuhinas olime arvanud. Aga mis tähendas see? Selle vastu oli ju sõna: Meie! Meie! Meie! Selle ees lahinguväli, selle järele põhjatu, minevikku-kustutatav, tulevikku-valgustav õnn: Meie! See kustutas ootamisvalud, kahtlused. See piiritu usaldus: ma ootan sind. Meie ei pettu. Usu mind. — Ja ma uskusin ja alustasin tööd, üksi, aga tulise pilguga, ja kui olukord kohe ei tahtnud nii nagu mina, siis trööstisin ma ennast tema sõnadega: torm tuleb. Meie kutsusime ta! See aitas. Saad sa sellest aru?“

Marschall noogutas tummalt peaga. Ta oli oma käed pannud sõbra kätele. See istus, silmad pärani avatud, nagu oleks ta äkki ärganud.

„Ka mina sain sellest aru, ja saan sellest aru veel täna. Ja tema — —“

„Ja tema?“ küsis Marschall aralt.

„Tema?“ Grube naeris kibedalt. „Tema tüdines. Ootamine rõhus teda. Ta oli lauljanna, ja kunstnikutung kipitas temas. Ja ta väsis, ja sõna „meie“ muutus tema suus pikkamööda sõnaks „mina“. Ja kuigi ta teadis, et minu jaoks mingit tagasipööramist polnud — keset teed jättis ta minu maha.“

Ta istus, pikk keha väljasirutatud, ja vaatas oma ette.

„Ta andis su tagasi sinu perekonnale,“ ütles Marschall tasa.

Pikkamööda pööras end Grube ja silitas nii kaastundlikult trööstija pead, nagu oleks vaja olnud teda trööstida.

„Poiss — mu poiss — —. Perekonnale tagasi! Ainult Franz Grube väliskuju. Kogu sisemus oli tema juures, selle võttis ta kaasa. Ja vaata, see on ainuke etteheide, mida teen talle, et ta ise seda teadis.“ Ta tõusis ja püüdis oma pikaliikmelist kogu sirgeks ajada.

„Ära muutu kurvameelseks, Richard. See on ju õnn, et minust palju pole järele jäänud. Veel vähem on mul vaja enda eest hoolitseda. Ja nüüd annan ma sulle raha, mida sa oma ilusa Franziska jaoks vajad. Enne kui teised tulevad.“

„Franz,“ ütles Marschall järsult, „Franz, jätta see nüüd. Ma häbenen tõepoolest oma armulugusid sinu ees. Ma norin sinult raha, ja sa annad mulle selleasemel — selleasemel — —“

„Mida siis?“ küsis Grube naeratades.

„Usku, jõudu, armastust — ah, mis tean mina.“ Järelmõtleva naeratusega läks Grube kapi juure ja tõi seal raha, mille ta sõbrale lihtsalt tasku pistis. „Vait, ütengi sõna!“ Siis pööras ta end ümber ja pani põlema tuled raskel raudsel kroonlühtril, mis aastasadade eest oleks võinud olla uhke rüütliisaali ehteks.

„Franz,“ palus Marschall ja seisis ta kõrval heledas valguses. „Mis sai temast?“

„Sama, mis minust. Hukkunud ajajooksul.“

„Mispärast?“

„Sellepärast, et armastus, ainus õige, mis inimeses üldse olemas, ka mälestuses veel inimese lämmatab.“

„Aga on ju ka nii palju abielusid, kus pole armastust.“

„On aga ka nii vähe inimesi.“

„Ja mida nõuad sina neilt?“

Nüüd astus väsinud mees elujärgi ihkaja juure ja pani käed ta õlgadele.

„Mida ma nõuan? Kui sõna „armastus“, nagu mina seda mõistan, kui sõna „meie“ selles lahutamatus mõttes on öeldud, siis: üheskoos edasi minna, üheskoos loota, üheskoos kannatada, et ükskord, ükskõik millal või kuidas, üheskoos ka ühist õnne võita, mis tulema peab! Kes teise keset teed seisma jätab, on nagu tänavröövel, kes oma seltsilise üksildusse jätab, kui ta temalt kõik on võtnud. — Ära kõnele. Ära kõnele valusaist loobumusist, või millestki sarnasest. Sest inimesil, kes nii üheks on saanud, ei ole enam õigust ainult enese üle otsustada, sest on ju siis ainult ühine hing. Ja kui nad seda siiski teevad, siis löövad nad surmahoobi teise hinge. — Näe! Siin on niisugune surmatud hing su ees. Sellepärast, et paari aastat oodata ei suudetud, löödi ühe terve inimelu peale käega. Ära tee seda ilialgi järele, Richard. Millegi eest siin ilmas mitte. — Nii, ja nüüd pane noodid ümberingi lauale. Lauluvennad tulevad varsti.“

„Teevad sulle rahvalaulud tõesti nii suurt rõõmu? Sulle, inimesele, kes tagasi ei kohku reisimast terve päeva, et mõnda suurt külalist kuulata laulmas kuulsa Wagneri töid?“

Franz Grube vaikis. Siis vaatas ta nooremale sõbrale avameelselt silmi. „Ei maksa mängida komöödiat üksteise ees, Richard. Ma ei ela enam kaua. Taht põleb lõpuni, ja taht, see on minevik, ja minevik on mu elu. Ma jäin seisma keset õnnelikumat noorust. See, mis siis veel tuli, oli ju ainult kaduvusele rännak. Ja kui ma ärkasin het-

keks, siis selleks, et kuulata neid rahvalaule, mida tein a meeeldi laulis, ja üht võimast, lõbusat meestelaulu, mida mina meeeldi laulsin. „Kadugu kurbus ja mured . . .“ Sellepärast pean ma sõprust teie, noortega. Teie nooruse ja teie laulude pärast. Ma petan ennast teiega ja teie kunstiga. Ole rahul, sina oled mulle armas. Ja nüüd kutsu Johanna, et ta jooginõu sisse tooks. Ma kuulen juba trepil lauljate samme: mis maksab maailm?“

Ta koputas Marschallile selja peale ja lükkas ta uksest, mis kööki viis, välja. Siis kuulatas ta, sammus ruttu akna juure ja surus otsaesise vastu külma klaasi. See rahustas teda. Ja kui varsti peale selle kondiste sõrmenukkidega uksele koputati, võis ta end vanal sõbralikul näol sissetulijate poole pöörda.

„Tere õhtust, Grube, tere vanapoiss!“

Nagu mesilasteparv lendasid noored konservatoristid läbisegi, naersid ja lärmitse- sid, kuni üks, enam-vähem kurvameelne, klaveripingile istus ja rahulikult „Ühe neiu palve't“ mängima hakkas. Siis vaikisid silmapilk kõik ja vahtisid tummalt mängusse süvenenule. Ja üks salgast astus pianisti juure, tõmbas hoiatades ta käed klahvidelt ja palus:

„Fridolin, mõtle oma ema peale, kes sind seda kallist klaverimängu õppida laseb. Eks ole, sa mõistad ju veel midagi muud?“

„Kuulge, Grube, on teil siin ka midagi voolavat?“

„On, on,“ rahustas majahärra naerdes.

Ja siis astus kergemeelsete juubeldajate sekka Johanna Grube, suur ja tumejuukse- line, emalik-sõbralikul, tõsisel näol. Tema järele kandis Richard Marschall täidetud jooginõu.

Kergemeelsed aga kummardusid viisakalt, astusid järgemööda juure ja raputasid Johanna Grube kätt.

„On sul veel soove, Franz? Muidu tahaksin ma korraks Bettermannide juure minna.“

„Mine aga, laps. Ma ei pea neid seal üle tunni aja enda juures. Nad on juba liiga lõbusad.“

„Pean ma mõne teise külalise eest mu- retsema?“ küsis öde naljatades.

„Kui sa seal teiselpool preilit näed, preili Nuntiust, tervita teda südamlikult.“

„Vaatame järgi, Franz. Head õhtut, härra Marschall, head õhtut, mu härrad!“

Kahetseva üminaga saadeti ta ukse juure. Siis pööras salk ruttu ümber ja tormas joo-

ginõu juure. Aga majahärra keelas neid:

„Ennem mõned laulud, siis.“

„Grube, mul kipitab kõris.“

„Ainult üks meelelahutuseks, Franzel!“

Ja majahärra pidi järgi andma. Siis kogusid kõik endid Marschalli ümber, kes taktikepi tõstis. Väike kilk oli kadunud. Sel silmapilgul mõtlesid kõik ainult laulule. Kunst oli neile jumalateenistus, isegi vahe õllevaadi vahel.

„Franz Grube elulaul!“ käskis juht. Ja hõiskavalt kõlas see kaheksast mehekõrist, nagu võitmatu elu voole:

„Kadugu kurbus ja mured,
Vennad, eks naerata meil
Eluhommik nii kuldsest
Õitsevas nooruses veel!
Lööme nüüd kokku klaasid,
Tunneme südames tuld —
Kuni õitsevad me' hauld tüpressid,
Ja katab meid vilu muld!“

Franz Grube istus omas kõrges tugitoolis akna all ja kuulas vaikides. Ta pikk kogu oli kokkuvajunud, ta näojooned valusalt unistavad. Käe hoidis ta varjvalt silmade ees, nagu tahaks ta kroonlühtri valgust äratõrjuda. Siis aga, kui lauljad peatusid, kuulas ta edasi. Üks ilus heli oli ta kõrvu tunginud. Teiselt poolt tänavat. Ja ettevaatlikult, et lauljaid mitte segada, avas ta akna praokile.

„ . . . surm ka ei võta mind,

Oh kus ma jään?“

Siis vaikis neiuhääl. Bettermanni maja valgustatud akna all nägi vaataja Helga Nuntiuse siluetti. Üks teine kogu paistis ta kõrval. Ta tundis selles oma õe Johanna. Ja kuna ta akna tasa jälle sules, ja uuesti, silmi kattes, tugitoolis istus, mõtles ta imeliku külgetõmbejõu üle järele, mis naised ükssteisele armsaks teeb, kuna nad, ilma et ükssteist tunneksid, naise armastust ja valu teises samuti nagu eneseski tunnevad . . .

Noored lauljad olid ammugi hakanud klaase kokku lööma. Kurb meeleolu võttis aegamööda ikka enam ja enam maad, ja ükssteise järgi kõlasid vaid kurvasisulised rahvalaulud. Ka nende juht andis kurvameelsusele järele. Ta ei suutnud vabaneda Franz Grube jutustusest, ja mõtles naisele, kes tema saatusteelt oli põgenenud sellepärast, et ta tormiline hing ei suutnud oodata — armastatu sõna.

„Ja, ja,“ pomises ta, kui lauljad uut kurba rahvalaulu tahtsid alata.

„Võib küll.“ Ja ta tõstis taktikepi. See oli kurb laul, kadunud armastusest ja õnnest — lahkumiselaul igaveseks. — Seal

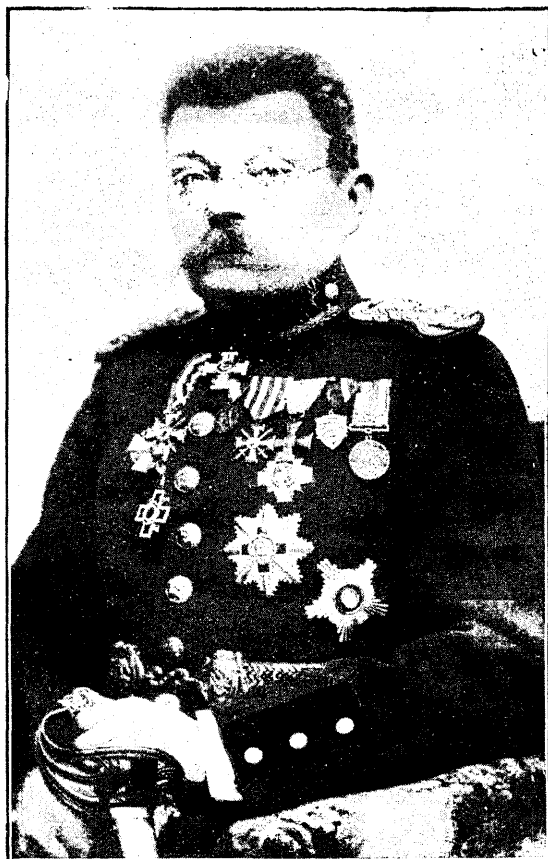

Foto Parikas.

Kindral-major Ernst Pödder,

armastatuid ja populaarsemaid kaitsevägejuhte, suri 20. juunil pikaldase raske higuse järele kaitsevägehaiglas. Kindral Pödder sündis 1879. a., lõpetas Vilno sõjakooli 1900. aastal, võitis osa Vene-Jaapani ja maailma sõdadest. 1917. a. tuli Eesti rahvusväkke koloneli aukraadiks ja määrati 1. eesti jalaväepolgu ülemaks ja hiljem sama polgu ülemaks. 1918. a. peale Eesli iseseisvuse väljakuulutamist ülendati E. Pödder kindral-majoriks. Saksa okkupatsioonil ajal korraldas koos teistega salaja kaitseliitu. Oli vägede-ülemjuhataja ja ühitas ka sisekaitse ülemaks. 1919. a. määrati 3. diviisi ülemaks, kellenä ta kaitse edukalt landesvehri pealetungi vastu. Hiljem oli 2. diviisi ülemaks, kust ta lahkus jalaväe iguse pärast. Oli sõjanõukogu liikmeks ja sõjanõukogu asjade valitsejaks kuni surmani.

kõlas majahärra hääl valjult: „Lõpetame nüüd.“

Lauljad vaidlesid vastu. Aga Marschall, sõbra kibedat meeleolu mõistes, lükkas nad uksest välja. Nende ärritatud kõnelemine kõlas veel vähe aega läbi maja. Siis muutus kõik vaikseks vanas ehituses, mis imestanult tähelepanuväärsete külaliste kaduvaid samme kuulatama näis . . .

Majahärra oli akna laiali avanud, nagu

poleks tal küllalt õhku hingamiseks. Sisse-
vajunud rind tegi talle valu. Õige vaikselt
istus ta ja vaatas Bettermanni maja val-
gustatud akendele. See seal, see, kes sinna
oli elama asunud, pidi ka oma saatustel
ringi tegema, seda tundis ta, seda oli ta
teadnud, kui ta esimest korda neid noori
silmi oli näinud, millistes siiski ei peegel-
dunud noorus. Ja ta tundis tugevat, kuuma,
vennalikku poolehoidu.

Klaveri ääres istus Marschall. Ta mängis
üht enese helitööd. See oli nagu õrn ema-
käsi, mis lapse kuuma otsaesist ja põlenud
südant otsib, et sinna uut elujõudu kallata.
Ja see õrn emakäsi ei väsinud oma tööst,
ta silitas ja silitas, kuni mees akna all
täiesti iseenese unustas ja võõra neiu tule-
viku üle omaette naeratas ja raskelt nagu
iseenesele ütles: „Helga Nuntius . . .“

Oli nõiasõna libisenud üle ta huulte? Uks
avanes, ja lävel seisis, aralt ja imestavail
silmil, kutsutu. Üle ta õlgade vaatasid Jo-
hanna Grube naervad silmad. Ta oli käe-
varre võõra ümber pannud ja rõõmustas
kordaläinud üllatuse üle.

„Olen ma õieti teinud?“

Franz Grubel oli, nagu vabastaks end
üks tema ilusaist piltidest raami vahelt ja
astuks ta juure. Ta silmad elustusid, ta li-
hased tõmbusid pinevusse. Sügava rahul-
dustundega tõmbas ta hinge . . . Siis tõu-
sis ta järsku ja oli paari sammuga ukse
juures.

„Teretulemast Grubemajas, preili Nuntius.
Vabandage minu mõtteisesevajumist. Sellised
inimesed, nagu mina, unetlevad ka leledal
päevavalgel. Aga et teie tulite, see on
rõõm, see on tõeline rõõm.“

Jä ta raputas neiu kätt, ja hoidis seda
veel siis, kui tervitamine ammu juba möö-
das oli.

„Teie preili õde,“ ütles Helga ja vaatas
suurele neiuale südamlikult silmi, „on nii
väga hea, et ta ligiduses ainult soojust võib
tunda. Ta otsis mind lihtsalt mu toas üles,
ja juba veerandtunni pärast andsin ma end
tema hooleks. Ja kohe tõi ta mu siia.“

„Kui ta mitte mu õde poleks, preili Nun-
tius, siis suudleksin teda.“

„Seda ootasin ma ju palgaks,“ hüüdis
Johanna Grube. „Seal näete nüüd venna-
likku suurmeelsust.“

„Preili Johanna,“ kõlas nüüd Marschalli
hääklaverinurgast, „kui te ehk minult
selle tasu vastu võtaksite —?“

Johanna Grube pööras pikkamööda pea
hääle sihis. Ta nägu punastus veidi, ja vae-
valtmärgatav värin jooksis ümber ta suu.

Nagu rõõm, mis ei julge kerkida päeva-
valgele, sest et ta valgust kardab.

„Richard, ma tunnen juba teie õppimis-
himu. Aga peaks tegema seda paremal taht-
misel.“

Nüüd kummardas Marschall ja tervitas
külalist sõbraliku käesurumisega.

Siis istusid kõik ümber suure tammelaua,
mille peale majahärra ise toredad Veneetsia
klaasikesed ja kannu rubiinpunase veiniga
oli pannud, ja lobisesid nagu ühe perekonna
liikmed, kes õhtu koos mööda saadavad.

„See ruum siin,“ arvas Helga ja laskis
pilgud inimeselt piltidele ja piltidelt möö-
dunud aastasadade kapidele ja pinkidele
rännata, „on esimesest pilgust usaldustära-
tav, nagu vanad perekonnakroonikad. Peab
ühtelugu igalepoole vaatama ja omaette
naeratama.“

„Tehke seda ometi,“ palus majahärra.

„Ma teen seda ka. Teate, et ma teid ka-
destan? See on siin nagu kindlus. Uksed
tõmmatakse ette ja ühendus väliseluga on
katkestatud.“

„Ja mis jääb?“

„Siseelu. Nii täiesti salaja saadetakse
mõtted välja ja leitakse jälle uusi mõtteid.“

„Teie pole lapsena kunagi omavanustega
mänginud?“

„Siiski — mõnikord — —. Veerandtunni
tee kaugusel jahimajast, milles elasime
Kaufungeri metsas, oli ülemmetsavahi maja.
Poisid jooksid mõnikord sealt minu juure
ja viisid mu metsaasale. Nad lugesid ni-
melt indiaanlastejutte ja tõlkisid neid tõe-
likkusse. Selleks tarvitasid nad mind. Ma
pidin istuma aasal, lahtiste juustega, kuni
üks metsikuist poistest jooksis minu juure,
mind lehvivatest juustest kinni haaras ja sõ-
jasaagina läbi rohu vedas. Sealjuures ei
tohtinud ma piiksatadagi. Peale selle pidin
ma kingad ja sukad ära võtma ja paljajalu
maisipäid tampima, mida nad põllult salaja
tõid. Seda nimetasid nad indiaanlaste mai-
siveskiks. Lõpuks kolkisid nad mu läbi ja
jooksid siis koju. — Pärast lugesid nad
ladina ja prantsuse klassikuid, siis ei tar-
vitanud nad mind enam. Ja siis oli mul mõ-
nikord tõeline igatsus nendega mängida,
juukserehimise, paljaste jalgade ja kolki-
mise peale vaatamata.“

„Ja teisi lapsepõlveelamusi te ei mäleta?“

„Ma mäletan oma isa. Ta ei olnud mitte
lõbus, aga ta armastas mind ja oli mu noo-
rus.“

Franz Grube tõstis klaasi. „Tema tervi-
seks!“ ütles ta ainult.

„Ta on surnud,“ vastas neiu.

„Tema mälestuseks!“

Siis lõi neiu temaga klaasid kokku, ja särav pilk, millega neiu teda tänas, suudles teda nagu venda.

„Teie ema,“ jätkas ta, „olen ma varemalt tihti imetlenud. Kõigeviimati Baireuth'is Isoldena. Ma pole iialgi sellesarnast kuulnud.“

„Ja,“ ütles neiu, „ta on suur kunstnik,“ ja ta mõtles oma surnud isa peale, keda kord kahel püssil koju kanti, sest et ta üksildust enam kannatada polnud suutnud.

Siis kuulis ta, kuis Marschall oma vanast isast rääkis, kes, varemalt lõbus õliõpilane, nüüd külaõpetajana Taunuses elavat, ja muusikast, kui põrgulikust tulevärgist, teadagi ei tahtvat. Kui poeg arstiteadusest oli üle läinud heliloomisõppusele, oli ta poega keelanud. See aga naeris nii rõõmsalt oma vana isa suure viha üle, et mõõgaarm ta otsaesisel punetas: „Ma saan selle ju selgeks. Lase aga kord mu ooper välja tulla. Ka vana õpetaja peab juba lugu kõlavast nimest.“

Pärast istus Marschall klaveri ette ja mängis katkendeid oma ooperist. Ja kui klahvidelt helid nagu tähed särasid, kuulatas Helga Nuntius ja uuris segaselt helilooja julget kotkanägu; ja kui helid üksteisega võitlema hakkasid nagu inimesed meeleheitlikult oma õnne eest, tõusis neiu, ja kui noormehe käte all kõikemõistev, kõikeandstav kaastunne helises, seisis neiu ta kõrval klaveri juures . . .

Aeg oli juba hiline kui Helga Nuntius isand Bettermanni maja ees Marschalliga jumalaga jättis.

„Ainult majahärra,“ ütles ta mõtteist ärgates, „ei kõnelenud midagi oma elust. Mille all ta kannatab?“

„Ta uskus kord,“ vastas Marschall tõsiselt, „armastus nõudis temalt terve elu ja armsam nõudis temalt kiiret tegutsemist.

Aga ta oli juba terve varanduse mängu pannud, ja nii oli ta pankrott.“

Siis läks neiu järelmõttlikult oma tuppa, ja Bettermanni õhurikka linnupesaga aknast vaatas ta kaua vanale, raskemeelselt seisvale majale . . .

4. p e a t ü k k .

Nagu naine, kes hilisel tunnil veel kord tunneb ärkavat eneses armastust, oli sügis. Nagu naine, kes on juba teises kevades. Ja kõik närtsinud õied sirutasid end, nende värv oli sügavam ja nende lõhn täielikum, sellepärast et nende õnn oli tekkinud valust.

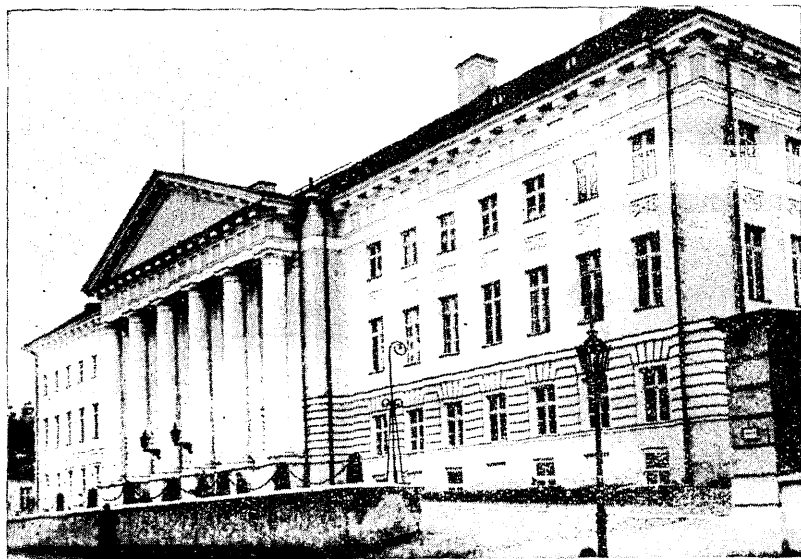
Polnud enam kevadist rõõmu; õhus hõljus nagu sügav arusaamine selle tunni ilust. Ja seda tundi kasutada, kõiki kogutud varandusi sellesse tundi ühendada armastajate õnnistusriikka igatsusega, kes teavad, et ei tule enam kolmandat kevadet, see oli neile pühaduseks.

Üle Mainijõe sinavate lainete laotus oktoobrikuu taevas leegitsevas punas. Päike oli juba allavajunud, aga purpurne sära õhus ei tahtnud veel lahkuda väriseva veepinna hõbedasest peegelpildist. Mainijõe saarel, milline ulatub vana Karl Suure sillani, sirutasid puud, ikka veel täies leheehtes, hõljuvasse purpursesse õõlilusse, ja kui tuul nende latvades sosistas, oli see nagu ilusa naise ohkamine, kellel veel nii lõpmata palju anda on, enne kui tali kustunud silmaga ellutungivat ja elustlahkuvat, sündimatut ja surnut, ühte hauda matab. Nagu idüll näis kitsas, roheline maariba lainetavas vees. Maharippuvate puudeokste all istusid noored mehed sammeldanud puudest laudade ääres, vaatasid oma paatidele väikeses saarerannas, kõnelesid spordist, ülistasid sooja oktoobriõhtut ja tõstsid rõõmsalt klaase, millised neile peremees täitis, huulile. (Järgneb.)

Tartu ülikool 300 aastat vana.

Juuniku lõpul, 28. juunist alates, mälestas Tartu ülikool suurejooneliselt oma 300-aastasest kestvuspäeva, millest osa võtsid palju professoreid kogu maailma ülikoolidest, aga ka hulk teisi külalisi, teiste hulgas tema kõrgus Rootsi kroonprints Gustaf Adolf, meie valitsuseliikmed, hulk diplomaate, seltskonnategelasi jne.

Ülikooli asutas 300 aastat tagasi Rootsi kuningas Gustaf Adolf, siis, kui meie maa seisis Rootsi valitsuse all. Gustaf Adolf asutas ülikooli tingimusel, et selles vastuvõtu leiaksid ja kõrgemat haridust võiksid omandada ka talumeeste lapsed. Kuigi seda tingimust hiljem, eriti ülikooli saksa valitsuse ajal, silmas ei tahtetud pidada ja ve-

Tartu ülikooli peahoone.

negi valitsuse ajal küllaldaselt silmas ei peetud, ometi võimaldati seal nii mõnelegi eesti talumehe kannust võrsunud võsule hariduse omandamine, kuni Eesti vabariigi tulekuga võimalus sinna pääseda, seisuse ja rahvuse peale vaatamata, avati kõigile, kes pärast keskkooli lõpetamist soovivad seal oma haridust jätkata ja täiendada. Ülikooli Eesti ülikooliks muutnise suunas on eriti silmapaistvalt tegutsenud kadunud professor Peeter Põld, kes oli ülikooli kuraator, siis ülikooli esimene rektor, profes-

kõrgusel seisvaid ja üldiselt tunnustatud professore.

Ülikooli 300-aastase kestvuspäeva puhul, mil kogu maailma teadusmeeste silmad on suunatud Tartu poole heade soovidega, on meilgi au alma materile, meie tarkuste emale, meie ülikoolile, tema valitsusele, rektoritele ja õppejõududele siidamest õnne soovida ja neile hüüda: Edasi samas suunas, edasi sama visadusega, edasi sama soovusega teaduste kõrguse poole!

sor Dr. Koppel, ja ülikooli praegune rektor, professor Dr. Joh. Köpp. Vabariigi kestva ajal on Tartu ülikool, mis varemalt kandis võõrast ilmet, täiesti muutunud Eesti ülikooliks, langemata oma kõrgustasemelt, nagu seda mõned meie rahva ja kultuuri vaenlased veel nüüdki, ülikooli juubeli puhul, mõnes välismaa ajalehes katsuvad laimavalt seletada. Ülikool väärrib oma endist kuulsust kõigiti, sest ta õppejõudude hulgas leidub suur hulk teaduste

Johann Skytte.
Tartu rootsi ülikooli esimene kantsler.

Prof. Dr. med. H. Koppel.
Esimene Tartu eesti ülikooli rektor (1920—1928).

Prof. Dr. theol. h. c. J. Köpp.
Tartu ülikooli rektor 1928. a. saadik.

Küsimiste risttules.

Daani kirjanik **Paul Rosenhayn.**

Tunedal tammeuksel, kitsas messingraamis, seisis väike silt, mis kandis komisari nime. Neli inimest, kes ootasid, kaks daami ja kaks härrat, heitsid toas jalutades kärsituid, kohmetuid, võib olla vihaseidki pilke sellele kaardile.

Närvilikkuse õhkkond kasvas silmanähtavalt.

Need neli inimest näisid kahekaupa üks teisest eralduvat. Neil ei olnud üksteisele midagi öelda, sest et nad üksteist võibolla ei tundnudki.

Avanes uks. Aga tulija oli vaid noor

midagi selle vastu ei ole, siis istun siia teie juurde ja me räägime juhtumi vabalt läbi — nõnda, kuidas ta oma kohutavates üksik-asjades sündis.“

Pikk mees mustas ülikonnas küsis pikka-misi:

„Ja mis arvab komissar . . .“

„Komissar teab, et ma teid üle kuu . . ., et ma teiega juhtumist kõnelen. Olen juba aastaid selle ametkonna liige ja esitan teile, kui lubate, mõned küsimused. Palun, kujutlege enestele seda jutlemist kui peaproovi protsessi asjus!“

Grupp Esperanto keele kursuslasi Rakveres.

Vasakul seisab kursuse õpetaja kirjanik H. Rikand. Paremalt esimene kirjanik Arnold Liiv abikaasaga.

mees, blond, lahke, ajalehemehe kindlusega; ta tuli ruttu, pani ukse oma taga kinni ja ütles poolvaljusti:

„Asi kestab veel kaua. Ülekuulamine salakaubaveo asjus ei lõpe veel. Teeksin härrastele ettepaneku: Kas tahaksite mulle selles asjas anda mõned teated? Iga sõna, mis mulle jutustate, ilmub seletuseta ja toimetuse järelsõnata, ka ilustuseta. See tähendab teile paremust ja hoidub asja kohta tekinast legende. Ma ei tarvitse öelda, et ajalehti leidub, kes teaksid asjast, milles teid üle kuulatakse, kõmuloo . . . kuid kõige esmalt sooviksin ma end teile vormilikult tutvustada: Olen dr. Peeter. Kui härrastel

Mustas ülikonnas härra saatjanna ütles tasakesi:

„Meil palju öelda ei ole!“

„Muidugi ei ütle teie rohkem kui teate, proua krahvinna,“ vastas ajakirjanik.

Daami saatja seisatas rääkija ees ja ütles järsult:

„Mina ei räägi midagi!“

„Mul polegi teiega midagi rääkida.“

„Aleksander . . .!“

„Kui sa selle ajalehehännaga tahad juttu vesta — palun! Mind aga peavad härrased vabandama.“

Nende sõnadega avas ta ukse korridori ja jätkas siis:

„Kui komissar mind vajab, siis oled, mu armas, vististi nii lahke ja teatud seda mulle.“

Uks läks tema taga kinni.

Doktor Peeter laskis oma lahke pilgu toasolijatest üle libiseda.

„Armuline proua, teie olete krahvinna Kinsky — eks ole? Teie, mu härra, olete, kuidas arvan, see külastaja Gloria hotellist, kes viimasena tapetu toas viibis. Eks ole, härra . . . härra . . . ?“

„Castellani,“ vastas küsitud lühidalt. „Carlo Castellani.“

„Ja teie, mu preili?“ Ta pööras ilusa, elavaloomuga noore daami poole. „Teie olete, kui õieti oletan, preili . . . preili Dillinger, eks ole? Teie olete ses asjas peatunnistaja, kuna olete tähtis toaneitsi ameti pidaja, kelle teenida oli tuba nr. 21 — too õnnetu tuba. Teil on meile vististi nii mõndagi öelda, preili Dillinger, ja te tohite olla veendunud, et kõik, mis mulle usaldate, on häis kätes.“

Sisse astus keegi laiaõlaline mees, teretas lühidalt ja kõhatas.

„Aa — hotelli vastuvõtja härra! Teie käes, härra Plätorius — tahan sellega öelda: hotelli personali kätes — seisavad kõik niidid, mis peame lahti harutama, et jõuaksime roimari isikule — arvan, kelle peame üle andma härra politseikomissarile. Ja nimelt arvan ma, me talitame kronoloogiliselt. Esimene kõige enne, viimane lõpuks, nii tekib juhtumist täielik pilt. Usun, kui härrased sellega nõus on, et teie, härra Castellani, esimesena sõna saate. Palun jutustage, mis selles asjas olete läbi elanud. Mis tähele panite. Mis teate.“

Küsitu, väike, laiaõlaline, mustajuukeline, tõstis oma mustad silmad küsijale.

„Jah,“ — ta pani käed mõtlikult rinnale — „see oli hirmus pool tundi. Veel praegugi, kui sellele tagasi mõtlen . . .“

„Eks ole, teie tulite möödunud teisipäeva õhtul kell 7¹/₄ Gloria hotelli härra professor Sylvanderilt nõu küsima? Kust te teadsite, et professor Berliinis viibis?“

„Olin seda lugenud ajalehest.“

„Professor Sylvander oli rahvusvaheline autoriteet sellehiiguse uurimise alal?“

„Just sellepärast. Minu vana isa on juba aastaid haige. Ükski arst ei saa teda aidata. Usun, et ta põeb vähjahaigust. Ma tahtsin paluda, et professor Sylvander ta kord läbi vaataks.“

„Mis ütles professor?“

„Oli kohe nõus. Pidin kesknädal enne lõunat isa seltsis tema juure tulema.“

„Seega hävitab professori surm kõik teie lootused?“

Castellani noogutas kurvalt: „Kõik!“

„Millal lahkusite Sylvanderi juurest?“

„Umber kell pool kaheksa.“

„Usun, muu võib meile öelda vastuvõtuhärra. Ainult veel, et pilt täielikum saaks, üks küsimus: Mis te tegite, kui olite professori juurest lahkunud?“

„Läksin liftiga alla.“

„Teie mõistate,“ — dr. Peeter tegi tõsise näo — „Teie mõistate, miks ma selle küsimuse esitan, härra Castellani. Iga inimene, kes tapetuga tapmise ajal koos viibis, seisab loomulikult teatud kahtluse all. Sellepärast nõuavad tõehuvivid — samuti kahtluse all seisjate huvid — tarvilikku teadmist, kus te sel kriitilisel ajal olite. Mina usun, et teil on kindlad tunnistused, kus sel hetkel viibisite, eks ole tõsi? Ja sellest võib meile härra Prätorius, härra hotelli vastuvõtulem, ka midagi öelda.“

Härra Prätorius tegi tõsise näo.

„Muidugi,“ ütles ta, „kui härra Castellani astus shaltri ette, oli kell kolm minutit üle pool kaheksa.“

Dr. Peeter naeris: „Teate seda nii täpselt?“

„Pidin saama kell pool kaheksa vabaks. Aga minu ametivend laskis mind oodata; noh, seda juhtub tihti. Siis mõistate ka, miks ma aegajalt vaatasin kellale.“

„Ja sattusite siis härra Castellaniga jutu peale?“

„Jah, härra Castellani oli ühe härraga kell kaheksa meie hotelli hallis kohtamise määranud.“

„Millest te rääkisite? Oli see midagi tähtsat?“

Küsitu noogutas mõtiskledes pead.

„Jah,“ ütles ta viivitades. „Usun peaaegu, et see oli tähtis, kuigi see minu arust sel hetkel selline ei paistnud. Härra Castellani jutustas mulle nimelt, et professor olnud kummaliselt närviline. Võpatunud igal sammul, mida väljast korridorist kuulnud.“

„Ja siis, kui te härra Castellaniga vestlesite, tuli äkki . . .“

„Jah, telefoni helin professori toast nr 21.“

„Teie võtsite ühenduse?“

„Jah, aga tuba nr. 21 ei vastanud. Ma panin toru kahvlile tagasi; kell helises edasi — märk, et „üleval“ toru kahvliit ära oli. Ma teatasin end uuesti: kisendasin kolmneli korda aparati — vastust ei tulnud. Äkki teadsin siis, ei tea isegi kust: Toas nr. 21 on midagi juhtunud. Midagi kohutavat. Ma jooksin üles, ühes ülemkelneriga. Toauks oli lukus. Me kutsusime toatüdrukku

— siin, preili Dillingeri. Tema avas ukse. Kui tuppa läksime — noh, seda te teate: professor Sylvander lamas surnult vaibal. Kägistatult.“

„Oletan, see on kõik, mis teil on teatada. Nüüd ütelge mulle, palun, veel: On teil mõnesugune kahtlus? Niipalju kui mina tean, ei puudu midagi: Sylvanderi rahakott oli täis raha, uur, sörmused — midagi ei puudunud. Nii siis on sündinud, kuidas pean ütlema . . .“

Härra Castellani pööras pea krahvinna Kinsky poole, kes kahvatunud näoga tarretult vahtis tühjusse.

„Kas soovite midagi ütelda, proua krahvinna?“

„Tahaksin — kuidas pean seda väljendama? — tahaksin midagi vastata. Sest ma tean, et olemas on teatud kahtlus. Aga see kahtlus on, uskuge mind, meeletu. Minu mees on Sylvanderi surmas süütu.“

„On see tõsi, et olete Sylvanderit tundnud, kui te veel ei olnud abielus? On see tõsi, et olete teda külastanud tema toas?“

Krahvinna vastas tasakesi: „Võib olla.“

„Tapetu juurest on leitud kiri. See on teie kiri, proua krahvinna. Selles teatate professorile, et teie mees kõik teab. Olevat tulemas õnnetus.“

Krahvinna pea vajus norgu.

„Ja nüüd: me kuulsime, mis härra Prätorius jutustas: Toa nr. 21 uks oli lukus; võti puudus. Noh — see võti leiti koristamise puhul teie toast, proua krahvinna. Kuidas seletada seda leidu?“

„Mina ei mõista, kuidas see minu tuppa sattus.“

„Kas tohin teile teatada komissari arvamist selles punktis? Tema ütleb, on selle kohta kaks seletust. Selle võtme tõi kaasa kas krahv või teie, proua krahvinna, olite nii ettevaatamata . . .“

Krahvinna tõusis.

„Ma keeldun ennast edasi haavata laskmast.“

„Mina ei taha teid haavata. Tahan vaid tött võidule viia . . .“

Aga pahane krahvinna oli toast juba lahkunud.

Doktor Peeter naeris oma vana muretut naeru, kui ukse kinni litsus.

„Ei ole kerge olla ajakirjanik,“ ütles ta. „Aga ma loodan, et teie, preili Dillinger, mõtlete mõistlikumalt kui proua krahvinna. Selle eest võin teile ka lubada, et ma teie vastu vähematki kahtlust ei väljenda. Eks ole tõsi: Teie viibisite korridoris, kui härra Castellani professori juurest väljus? Kas

nägite professori nägu, kui ta külastaja teda jumalaga jättis?“

„Nägin.“

„Kas paistis teile midagi silma?“

„Mitte kõige vähematki.“

„Mis teie teete, härra Prätorius?“

„Süütan sigareti.“

„Jumala eest — ärge laske seda kommissaril näha! Tema võib iga silmapilk väljuda.“

„Siis suitsetan korridoris.“

„Seda te küll ka ei tohi, aga katsuge igatahes, ehk õnnestub see teil.“

Ja suitsu popsutades lahkus härra Prätorius.

„Kas rääkisite professoriga veel midagi, preili Dillinger?“ küsis dr. Peeter.

„Tõin talle kuivad käterätikud. Tema istus kirjutuslaua ees ja tänas, kui ma toast lahkusin.“

„Mis kell siis oli?“

„Umbes pool kaheksa; korridoris on elektrikell, mille järele me käime.“

„Kas nägite pärast härra Castellani külastäiku kedagi veel professori tuppa minevat?“

„Ei. Aga see ei tähenda midagi, sest mul oli teistes tubades tegemist. Muidugi . . .“

Tunnistaja jäi nähtava kohmetusega vait.

„Kas tahtsite veel midagi ütelda?“

„Kui ma toast parajasti olin lahkunud, kuulsin, et telefon toas nr. 21 helises.“

„Kas võisite kuulda, mis professor ütles?“

Viivitades vastas preili Dillinger: „Usun, ta ütles: „Tulgu aga peale! Küll ma temaga juba saan hakkama!““

Doktor Peeter noogutas.

„See on õige. Telefonist Gloria hotellist kinnitab, et ta varsti peale pool kaheksat telefoni ühenduse toa nr. 21 on jalale seadnud. Keegi daam tahtis professoriga rääkida. Ühendust nõuti samast hotellist. Ja nimelt“ — ajakirjanik heitis mõtliku pilgu uksele, kust kaudu krahvinna praegu lahkunud — „ja nimelt toast nr. 33. Krahvinna Kinsky toast. Tähtis faktor, mis äkki esile kerkinud. Eks ole — oleme ju oma vahel — kõik see lugu näib roimana armukadedusest? Suhted professori ja krahvinna vahel — see helistamine toast nr. 33, mis oli silmanähtavalt hoiatus, umbes nii: Minu mees tuleb — päästa enda . . . peaasi, et midagi ei puudu . . . Ja siis, mõtelge, selgus ometi: midagi puudub! Midagi väga väärtuslikku. Professoril oli nimelt väga salajane ülesanne. Kopenhageni linn on ostonud Prahast kvantumi raadiumi Dagmari instituudi tarvis, mille ülemarst professor Sylvander oli. Noh, tema ei andnud seda ülesannet teiste

kätte, vaid toimetas selle ostu ise. Teiste sõnadega: Temal oli kaasas väike pakike, mille väärtus oli pool miljonit kuldmärka. Muidugi oli ta püüdnud asja salaja hoida, — ometi oli see kontrolleerimata teil avalikuks tulnud. Raadium puudub. Professori mõrtsukas on selle kaasa võtnud.“

„Sellest ei saa mina aru,“ ütles Castellani pead raputades. „Ja arvan, nüüd olete juba küllalt küsinud. Igatahes ootame ära, mida komissar meilt tahab teada saada.“

„Mul polegi nõu midagi enam küsida. Vastupidi: tahaksin teile nüüd midagi jutustada. Nimelt ei lähe paar punkti teie tunnistuses täitsa ühte.“

„Mis see tähendab?“

„Tjah — kõige pealt on seal lugu teie isast, härra Castellani. Eks ole, teie ütlesite ju, teie käinud sellepärast professori jutul, et teie isa põeb vähihaigust? Tahtsite isa seltis järgmisel päeval tulla hotelli. Kuidas käib see kokku sarlega, et teie isa elab Triestis — seega tarvitaks vähemalt kolm päeva reisimiseks — ja et ta pealegi on kõige parema tervise juures.“

Härra Castellani pööras tummalt ukse poole.

„Kas tahate veel siia jääda, preili Dillinger? Mina keeldun selle härraga edasi jutlemast . . .“

Ta kiskus ukse lahti.

Kummaline: väljas seisis kaks meest, kes vihasele Castellanile rahulikult näkku vaatasid.

Üks neist vastas ehmunud Castellani küsimusele:

„Teie ei tohi siit toast lahkuda!“

„Ja miks mitte?“

„Ei tea. Komissari käsk.“

Castellani pööras välgikiirelt ajakirjaniku poole, kes väljasseisvaile meestele mingisuguse märgi andis. Samal hetkel pandi uks väljast lukku.

„See oleks siis väike arveviga!“ ütles doktor Peeter nii viisakalt, nagu ei oleks midagi juhtunud. „Teie külastusel professor Sylvanderi juures polnud siis mitte see otstarve, mis ütlesite. Mis te tema juures tõeliselt tahtsite?“

Castellani avas suu vastuseks, kuid ütles ainult:

„Mina teile muid seletusi ei anna.“

„Tõsi, olin ju lubanud teile midagi jutustada. Sellepärast pange hästi tähele. Ja kuna ma seda praegu luban, pean ennast juba jälle vales süüdistama. Pean nimelt küsima — seekord teilt, preili Dillinger: Kustsaadik tunnete teie härra Castellani?“

Hänmastudes vastas toaneitsi: „Olen teda näinud ainult korra. Nimelt tol õhtul, mil ta tuli Gloria hotelli.“

„Kas teie vahest ei eksi?“

Doktor Peeter võttis taskust mingisuguse kartongi.

„Võeti voli teie kohvrit pisut läbi vaadata. Sellejuures leiti see pilt. Kas tunnete neid isikuid? Need on härra Castellani ja — preili Dillinger.“

„No jah. See pilt — härra Castellani meeldis mulle — meie kohtasime päeval pärast roima.“

„See vastus teeb teie teravmeelsusele kõigiti au, mu preili. Kuid ta on paraku vale. Sest see pilt on üles võetud Viinis. Praa-teris. Ja kuna teie juba neli nädalat olete Gloria hotelli teenistuses, siis teeme sellest kindla lõpujärel: et teie olete tundnud härra Castellani juba enne roimaõhtut.“

Preili Dillinger pööras oma pilgu abitsivalt Castellanile, kes kibrus kulmul toetas aknaraamile.

„See on . . . see on . . . Kes te olete?“

„Palun, seletage mulle veel . . .“

Castellani hääl hüüdis valjult, peaaegu karjudes sinna vahele: „Ma keelan sind midagi rääkimast . . .“

„Nii, nii!“ noogutas doktor Peeter. „Teie sinatate teineteist? See on igatahes uus argument.“

Castellani silmad libisesid rahutult üle ajakirjaniku näo — rändasid läbi ruumi Eva Dillingeri juurde, kes kohmetult õlgu kehitas.

„Nüüd kogu loo tuuma juurde: teie aliibi juurde! Mulle torkas kohe silma, härra Castellani, et kõik teie sammud minuti pealt on kindlaks määratud. Et toatüdruku tunnistus kohe järgneb vastuvõtuülesannetunnistusele. Teie aliibi on nii klassikaline, et ei vajata erilist teravmeelt arusaamiseks, et ta ei ole õige.“

„Kas ehk tahate ütelda, et ma ka vastuvõtuülesannet . . .“

„Et selgesti ütelda: arvan, et teie professor Sylvanderi juurest lahkusite, kui ta juba oli surnud.“

„Aga te kuulsite ju ise, et preili Dillinger pärast minu külastust professoriga veel on rääkinud.“

„See'p see on. Ma kardan, preili Dillinger tunnistab seda tõenduseks, et teie roima juures ei või kõne alla tulla. Teiste sõnadega: Kõik, mis preili Dillinger siin teie kasuks on ütelnud, on arvatavasti valetatud.“

Castellani astus blondi doktori juurde:

„Kui te seda kohe ei tõenda, peate veel midagi nägema!“

„Ma tõendan seda. Üks tähtsamaid argumente — tähtis sellepärast, et ta on eksiteele viiv — on professori toa võti, mis leiti toast nr. 33. Meie murdsime selle üle pead: kust sattus see võti sinna peidetud kohta? Krahv? Krahvinna? Noh — politsei võttis eile õhtul kõigilt hotelliteenijailt sõrmejäljed. Ka teilt, preili Dillinger. Toa nr. 33 metallist voodi küljest oleme täna hommikul teie sõrmejäljed teistkordselt leidnud.“

„Mis tähendus sel on? Metall puhastades peab ometi ennast kinni hoidma.“

„See vastus on sama osav kui vale. Sest tuba nr. 33 ei kuulu teie teenistusvalda. Palju enam on arvata, et teie see olete, preili Dillinger, kes võtme sinna pani, et kahtlust kõrvaldada härra Castellaniilt — ja kahtlust äratada — süütute vastu.“

„Aga te teate ju ometi ise, et professor hotelli telefonitsentraali helistas kell kolmveerand kaheksa, kui härra Castellani vastuütlema jutles.“

„Andestage — mina tean, et sel ajal kutse tuli toast nr. 21, kuid keegi sealt ei vastanud; sellepärast on sama hästi võimalik, et teie, preili Dillinger, olite see helistaja.“

„See kõik on lollus!“ kisendas Castellani vihaselt. „Mina ei tea midagi sellest roimast — minu aliibi on korras; mis teie ütlete, on hüpoteesid. Teie otsite roimarit — sooviksite meelsasti, et ma see roimar oleksin — ja siis käänate ja väänate asju niikaua, kuni nad muutuvad sellisteks, mil listeks soovite.“

Keegi ametnik ilmus komissari toast: „Palun!“

Kõik kolm astusid tuppa; doktor Peeter avas barjeeriukse ja istus kirjutuslava ette.

„Nimelt,“ ütles ta seletavalt, „olete vististi juba ammu märganud, et mina ise

olengi komissar. Tahtsin asja teha sel kombel meile kõigile kergemaks: teile ja mulle. Ja ma võin teile kohe ütelda: iga sõna, mis kõrvaltoas rääkisite, on protokollitud.“

Castellani kehtas õlgu:

„Nii siis lõks. Aga kui usute, et olete minu kavalusega üle löönud, siis eksite. Kas ehk usute, et raadium on minu käes? Palun, otsige minu läbi!“

„Olen veendunud,“ ütles komissar, avades ühe kapi ja sealt välja võttes väikese, tundmata aparaadi, „et ma teie juurest midagi ei leia. Sest loomulikult olite läbiotsimisele ette valmistatud.“ Ta asetab aparaadi lauale. „Siin on pealegi protokoll. Kas tohin paluda, et oma nime sellele alla kirjutate.“

„Ei mõtlegi sellele.“

„Siis kirjutage minugipärast kas või ainult: „Keeldun allkirja andmast.“

„Kui sellega rahul olete,“ naeris Castellani ja võttis täitesulepea taskust.

Samal hetkel hüüdis komissar imestades: „Halloo . . . A!“

Castellani tõstis silmad.

„Mis see on?“ küsis ta ehmudes ja vaatas aparaadile, millel kaks metalliplaadikest värisesid.

„See on raadioskoop,“ seletas komissar lahkesti. „Ta liigub. See on tõendus, et tema lähedale äkki on ilmunud raadium.“

„Aga praegu oli ta veel üsna rahulik.“

„Tõsi; usun, ta reageeris sel hetkel, mil välja võtsite oma täitesulepea. Ehk annaksite ta hetkeks minu kätte? Oodake“ — komissar kruvis kapsli osavasti lahti; nähtavale tuli peen torukene, mis täidetud halli, peene, tolmusarnase massiga.

„Raadium!“ ütles komissar ja tõusis. „Härra Castellani, teie süü on selge. Teie olete Sylvanderi mõrtsukas. Ja teie, preili Dillinger, olete tema kaasütdlane!“

Sõbra surma puhul.

P. Grünfeldt.

*Vaikselt kustus tuli hele,
fäis sai sinu eluring;
ofs nii saabus valgusele,
ihust lahkus õilis hing.*

*Sina läksid rõõmsal palgel,
kaebamata, kurftaata,
mina seisan ehavalgel,
süda kurb ja leinaja.*

Kojutulek.

Inglise kirjanik **Roy Cohan.**

Vaba!

William pigistas väikese rulli rahapabe-reid, mis vangladirektor temale lahkumisel andnud, pihku ja ta sinised, väsinult vaatavad silmad viibisid nüüd esimest korda hallidel vanglamüüridel. Siis aga naeratas William äkki endamisi.

Jah, William oli olnud süüdlane ja õigusega vangi mõistetud. Ta oli pidanud istuma kolm aastat, nüüd aga oli õigus saanud, mis ta oma oli, nüüd oli William vaba ja inimlik seltskond võis ta jälle vastu võtta.

Aga William ei olnud rumal; ta teadis, et kannab oma laubal karistusealuse kainimärki, ta ei teinud endale mingisuguseid illusioone vastuvõtu üle, mille osaliseks ta koju minnes pidi saama. Ta teadis, et tal nüüd läbi tuli võidelda raske võitlus, ja oma vanglaaastatel oli ta lõpmatult selle üle järele mõtelnud, kuidas ta jälle võiks võita inimeste usalduse ja uut lugupeetud elu alata.

Nüüd sammus William läbi väikese linna tänavate, kus vangla seisis, ja kuigi ta enam ei olnud see kena poiss, kes ta kord olnud, vaid oli kõhetu mees, kel silmad augus, ometi oli ta hingelikult murdumata ja kõige parematest kavatsustest tuleviku jaoks hingestatud.

Ta läks raudteejaama, ostis sõidupileti, ja kui rong viimaks jaama jõudis, läks vagunisse ja valis endale seal platsi. Rõõmsasti silmitses ta mööduvat maastikku ja ta rinnas elas nagu vaikne tänu.

Ta võttis taskust kortsunud, tihtiloetud kirja, mis oli kirjutatud väriseva käega. See oli vististi juba sajandes kord eelmisest kuust saadik, mil ta tema saanud, et William kirja luges, kirja, mis tuli truust emasüdamest, mis kord poja süüteo tagajärjel peaaegu oli lõhkenud.

Ta luges:

„Minu armas, armas poiss, ma tunnen sellest rõõmu, et sa vabaks saades tahad koju tulla, et siin alata uut elu. Meie kõik tunneme sinu tulekust rõõmu, armas poeg: Charly, Netta — ja mina muidugi kõige enam. Tule viibimata koju, lemmik, niipea kui saad, otsekohe oma ema igatsevate käte vahele.“

Ja nüüd läks ta koju!

Nii siis tõesti, ka Charly ootas teda rõõmuga? Charly, ta ainus vend, see tubli,

kena poiss, kes temaga õlg õla kõrval tahtis võitlust kõigi vastu alata!

Mis küsis ta siis küll veel sellest, millise seisukoha teised tema vastu võtsid.

Siis pistis William käe uuesti taskusse ja võitis sealt teise kirja. See oli talle poolteise aasta eest saabunud.

„Minu armas lemmik, ma ootan sind. Aga ära kaota julgust ega heida meelt. Seegi kuri aeg möödub, ja kui sa vanglast lahkud, on sul õigus jälle pead püsti kanda nagu igal teiselgi mehel. Niipea kui sa tuled, abiellun ma sinuga, sest kõigele vaatamata usun ma sinusse. Mary.“

Selle kirja järele oli William ainult veel kaks kirja saanud pruudilt ja ta oli neiu laiskust veidi imestanud, ent usaldus tema truudusse oli tas jäänud vapustamatuks.

Aga nüüd oli kõik paha möödunud, nagu oleks see olnud unelm, nüüd läks ta jälle koju kallima juurde, ema juurde, venna ja õe juurde, vastu ilusamale tulevikule. Williamile oli peaaegu, nagu oleks ta pidanud kinni võtma kohtuniku käest, kes talle kord karistuse määranud, et talle ütelda: „Ma tänan teid, teie olete minust teinud mehe!“

Mõni tund hiljem jõudis rong alevi vaksalisse, kus Williami kodu oli. Ta tuli vagunist, sirutas ja lahkus jaamast. Kindlal sammul läks ta piki puisteed.

Äkki ta peatus. Kas seal ei seisnud Winston, raamatukaupmees, kelle sõber ta kord oli olnud, oma kioski ees? Rõõmsasti astus William tema juurde ja hüüdis:

„Halloo, Winston!“ ja ta hääl kõlas rõõmsas ärevuses veidi karedalt.

Winston vaatas võõrale teravasti näkku, ja siis tõusis hele puna ta palgele.

„Sina oled see, William!“ hüüdis ta uskmatalt.

„Jah, see ma olen, ja jälle selline kui varem!“ vastas William südamlikult. „Kas on sul ka heameel mind jälle näha?“

Winstoni pilk uuris endist sõpra, kes nägi nii vilets välja, et teda vaevalt võis ära tunda, siis vastas ta tõrjudes:

„Minul pole tõesti palju põhjust rõõmu tunda!“

William seisis tarretuna. Oli see siis võimalik? Winston, tema vana sõber Winston, teretas teda nõnda? Õieti oleks ta pidanud seda ette nägema! Küll leidis veel teisigi, kes samasugused olid. Sellest pidi esiotsa

üle saama. Ja Williami nägu hakkas jälle rõõmsamaks muutuma.

„See teeb mulle valu, et asjale nii vaadat. Aga mina tulin nüüd koju ja jään siia. Küll sa näed, et ma enesele jälle lugupidamise võidan. Olin vaid lootnud, et sinugi mind sellejuures jälle aitad. Aga kas sinuga või sinuta — küll ma enesele juba teed leian.“

William läks edasi ja ta süda rõõmustas tuttava ümbruse üle. Ja ta unustas mineviku ning tõmbas, mõeldes kodule — sügavasti hinge.

Paar maja kaugemal seisis salk noori poisse ja neidusid. Nende naer kõlas Williamile rõõmsasti kõrva, ja kui ta lähemale jõudes nende hulgas ära tundis ka oma venna Henry, tõusis ta tuju troonikõrgusele. Kui suureks ja tugevaks oli Henry sirgunud, täis mees!

William hiilis salga lähedale, märkamata jutlejaist.

„Henry!“

Henry astus sammu edasi, et hüüdjat vaadelda. Siis tundis ta venna ära ja jäi viivitades seisma.

„Kas sa mind siis enam ei tunne, Henry?“ küsis William paluval toonil. „Olen William . . .“

„Oh, seda ma tean,“ kogeles Henry, kuid ei julenud vennale sellejuures silma vaadata. „Sina oled William . . .“

„Ja kas sa ei rõõmusta mind jälle nähes, little boy?“

„Muidugi rõõmustan . . . jah, rõõmustan.“

Mõne sekundi võrgutas William venna pilku. Siis astus ta tagasi. Poisi silmist oli ta palju lugenud.

„Mul on ju aega sinuga rääkida, Henry,“ ütles ta, „kui koju tuled. Mul on kahju, et sind eksitasin.“

Noored kaugesid ruttu, nad olid kohmetud ja püüdsid Henryga rääkida, nagu ei oleks midagi juhtunud.

Surnukahvatul näol vaatas William neile järele.

„Kui tahan õiglane olla,“ pomises ta kähiseva häälega, „siis pean ütleva, et Henryt ei või laita. See oli vaid minu poolt taktitu, et teda nii äkki eksitasin. Kahtlemata pidi ta kaaslaste ees häbi tundma.“

Sügavas mõttes sammus ta teed mööda edasi ja nägi äkki, et seisis oma pruudi maja ees. Ja kui ta veranda valgustatud aknast sisse vaatas, nägi ta Maryt, kes talle näis veel ilusam kui iial enne. Kõik armastus, mida ta noorena tundnud, tõusis

teda nähes jälle mehe südamesse ja kähku ruttas ta oma armsama majja. Ta oli kõik unustanud, mis sündinud, oma kaudse eemalviibimise põhjuse, oma muutunud välimuse, oma viletsa riietuse; ta ei teadnud enam muud kui seda, et ruttas neiu juurde, keda ta armastas, kes talle truuks jäänud ja teda oodanud ning kes oli lubanud saada tema naiseks.

„Mary!“

Neiu tõusis, kuid vajus seda nähes kohe jälle kiljatades toolile tagasi.

„Sina oled see, William?“ hüüdis ta.

Mary häälest pisut kainemaks tehtud, las kis William jälle langeda käsivarred, mis ta juba neiu kaisutamiseks oli tõstnud.

„Jah, mina,“ kogeles ta.

„Mina arvasin, et tuled alles tuleval nädalal.“

„Jah, aga nad lasksid mu nädal varem lahti. Ma . . . olen su kirja teelikka jälle lugenud, Mary, ja kui ma nüüd sinu majast möödusin ja siin tuld nägin, siis tulin siia . . . kuna mõtlesin, et sa mind nähes saad rõõmustama . . .“

„Ma ju rõõmustangi.“

Mary toon kõlas sunnitult:

„Kas sa ei taha pisut istet võtta?“ küsis neiu siis.

Uimasena täitis William käsku, kuna ta pilk uurivalt Maryl viibis.

„Sa näed väga hea välja,“ ütles ta viimaks.

Ja oma olevuse avameelsusega, mida William tema juures alati väga armastanud, vastas Mary: „Aga sina, mu armas, mitte!“

„See on vanglakahvatus, mis varsti kaob, Mary!“

Mary võpatas.

„Ma kardan, Mary,“ ütles William pikkamisi ja ta süda tundis selle juures põrgupiina, „et sa nüüd, mil mind oled näinud ja kuulnud juttu, mis minust vististi räägitakse, et sa võib olla seda, mis mulle kirjutasid, nüüd enam nii ei arvagi.“

„Mis ma sulle siis kirjutasin?“

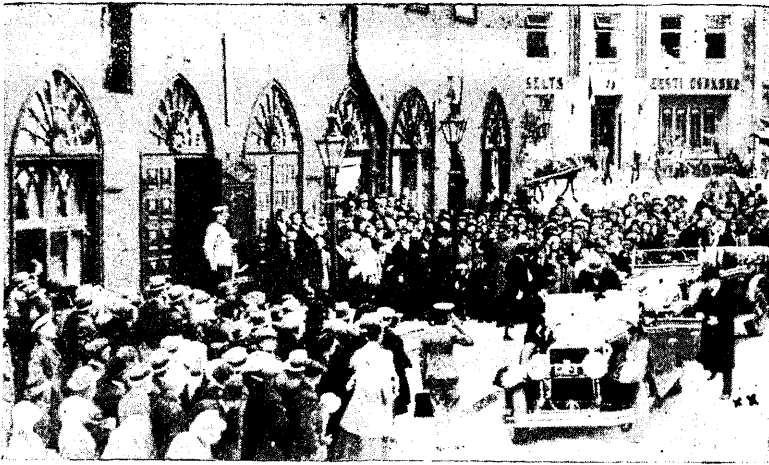
„Seda sa tead küll, Mary. Sa kirjutasid, et minuga kõigist hoolimata tahad abielluda.“

„Oh, oh — ei!“

Mary otse kisendas heitudes.

William tõusis.

„Mina ei tee sulle etteheiteid, Mary,“ ütles ta vaikse meeleheitega. „Usun isegi, et üsna loomulikult tegeled. Aga küll sa näed, mina viin oma mina jälle ausse ja teen kõik jälle heaks. Ehk tohin siis jälle teie juurde tulla?“

Soome president P. E. Svinhufvud külastamas Tallinna raekoda.

Juuni kuul külastas Soome president P. Svinhufvud ühes abikaasaga eraviisiliselt meie Riigivanemat J. Teemanti. Külalised saabusid siia Soome laeval „Valvojal“ sõjalaeva „Uusimaa“ saatel. Kõrged külalised peatusid Kadrioru lossis. Oma siinoleku ajal külastas president oma abikaasaga Jägala laagrit, K. Päisu talu Kosel, mõnda asundustalu, Mustamäe lasketiiru, Saku kaitseliidu laagrit, Kehтна põllutöö- ja majapidamiskooli, ja Keila-Joa'i. kus suvitab välisminister. Meie pildil P. Svinhufvud (x) saabumas raekotta. Auto kõrval seisab J. Teemant (xx).

Mary ei vastanud midagi.

Nõnda, väga pikkamisi, läks William edasi, pea norus ja süda täis valusaid tundeid. Kõik ta usk ja lootused — olid purustatud. Sõbra, venna ja pruudi pilgud olid liig selget keelt kõnelenud.

Kiiremal käigul jõudis ta vanematemaja ette, kuhu ta sügavasti hinge tõmmates seisma jäi, enne kui julges uksest sisse astuda.

Majauks avati seest ja üks noor neiu, William õde, tormas tänavale. Tema kannul tuli keegi kena noormees. Naerdes tormas noor paar minema, ja oleks peaaegu Williami maha lükanud, kes aralt maja ees seisis.

William astus sammu edasi, et teda ära tuntaks.

Ehmunult, abiotsides pööras neiu, nähes viletsasti rõivastatud meest, kaaslase poole.

Noormees astus nagu kaitstes ta kõrvale.

„Kuidas su käsi käib, Netta?“

Netta käsi kahvas südamele ja taligines oma kaaslasele.

„Kes see mees on ja mis ta tahab?“ küsis noormees ähvardaval toonil.

Williami käsi läks rusikasse, aga juba oli Netta oma käe kaaslase käevarrele pannud

ja hütidis värisesed: „See on — minu vend!“

„Aaa!“

Noormees paui käed puusa. „See on siis William!“

Ta sõnad, veel enam nende toon, oli hirmus selge.

„Jah,“ vastas Netta nuuksudes, „jah, see on William.“

Hetke aega valitses sügav vaikus, siis ütles noormees:

„Nüüd peame minema, muidu jääme hiljaks!“

Ja nad kaugesid ruttu, vaikides.

William sirutas ja sirgus; nüüd teadis ta kõik, teadis, et siin vabastatud vangi jaoks kohta ei olnud. Noh, hea küll, siis ta jälle lahkus. Kui ta sõbrad, vend, õde, pruut, ei tahtnud, et ta siia jääb, siis ta läks jälle kaugele. Aga . . . , ta komberdas trepist üles, helistas uksekella ja astus elutappa.

See oli täpselt veel selline, milline ta oli olnud kolme aasta eest siit lahkudes. Veel ikka seisis vana sohva ahju vastas seinä ääres. Ja seal, tuttavates tugitoolides, istub kaks vana naist, sukavardad käes. Jah, üks neist oli ta ema, kuid palju kõhnem, nägu kortsus, juuksed valged. Ja siis kohtasid nende pilgud: ema ja poja pilgud. Ja ema silmadesse kerkis äkki püha tuli täis kõige suuremat inimlikku armastust.

Ja ema tõusis.

„Minu poiss!“

„Ema!“

Juba olid ema käevarred ta ümber ja uhkesti pööras ta oma külalise poole:

„See siin on William!“ ütles ta lihtsalt.

„Ta on koju tulnud, et kõik jälle heaks teha. Eks ole tõi, William; seda sa ometi tahad ja lubad.“

Uuesti langes William ema käte vahele ja ta nägu võpatas nagu krambis.

„Jah, ema,“ ütles ta, „sina ja mina, meie kaks üheskoos, me teeme kõik, kõik jälle heaks!“

Nicolo.

Austria kirjanik **Ervin Stranik.**

Monte Carlos on Yvonne Mercier, magus, hurmav Yvonne Mercier, kelle silmis tuhat taevast oli, kelle hääli oli hele kui kellaheli ja kelle temperament oskas vahule minna nagu kallima vahuveini pärlid. Monte Carlos on ta järgneva väikese loo läbi elanud, mida siin tahan jutustada.

Rulettlana juurest tagasi astudes, üleolevalt naeratades, nägime teineteist.

„Doktor, — see kokkujutamine — kui tore! Mis te siin teete? Kas olete siin mõne naise või raamatu pärast?“

„Kuidas seda võtta, armuline, te teate ju: naised elavad enamikus läbi need raamatud, mis mehed kirjutavad, kuid ainult harva märkavad nad seda.“

„Juba jälle pilkesõna. Teie olete parandamatu. Aga mina ei hooli filosoofiast.“

„Mõistan.“

„Mis —?“

„Noh — arvan, teie kinnitate mu eelmist sõna teoga — te elate.“

„See on õige. Ja olen selle juures õnnelik.“

„See on peaasi.“

„Mõnikord tunnen ennast tõesti otse jumalikult.“

„Kuna võite kõiki oma tujusid rahuldada?“

„Sest et ma kõik läbi viin ja saavutan, mis tahan.“

„Kõik?“

„Vististi. — Või kahtlete?“

„Te teate, et olen elukutselt skeptik.“

„Noh, mis puutub minusse, siis võin teid teie skeptitsismist parandada.“

„Teil on siis tõendus?“

„On. See tähendab — mitte mitu, kuid üks, mis aitab.“

„Aa!“

„Nicolo!“

„Kes see on —?“

„Nimetan teda lihtsalt Nicoloks. Muidugi on tal teine nimi. Kuid — see on teile ju lõpuks üks kõik.“

„Tõsi. Diskretsioon. Eriti daami poolt.“

„Hea küll.“

„On ta teie austaja?“

„See ei tähendaks palju.“

„Teie või?“

Hetke aega viivitas Yvonne. Siis võttis ta minu käevangust kinni. „Kohvikus on parem jutustada.“

— — —

Nõnda läksid nad kohvikusse ja Yvonne maitstes cocktaili.

„Tulin Pariisist üksipäi ära, õigemini: panin plehku!“ algas ta. „Ükski mu sõpradest ei teadnud minu sõidust. Mul on neist himu täis. Tahtsin olla vaba, läbi elada midagi uut ja mitte kuulda igavat leierdamist. Valisin oma sihiks Monte Carlo. Kaks nädalat möödus erilise juhtumita. Muidugi — mehi, kes mulle tahtsid läheneda, leidus esimesest hetkest saadik. Selleks ei oleks ma tarvitsenud olla —“

„Nii ilus ja noor —“

„Ei, vaid Folies Bergéresest. Aga nagu ütlesin, see kõik mind ei huvitanud. Olen juba küllalt nautinud oma võimu krahvide, lordide ja teiste selliste üle. Tahtsin läbi elada midagi, mis mulle seni veel tundmata. Ja tõsi —“

„Kuidas juhused juhatab —“

„Pilgake, pilgake — see oli tõesti vaid juhused. Ma lähen jalutama, mul on kangesti igav ja ma möödun Bertelot' ateljeest, kus minu pildid on välja pandud. Ühe sellise ees — vahest olete tähele pannud, ma kannan kaelas lipsi, boa kukub mul käte vahelt!“

Soome president P. Svinhufvud ja proua E. Svinhufvud Sakus, Harju maleva suvelaagris.

„Ja muud ei midagi?“

„Kas sellest veel küll ei ole?“

„Muidugi — ütlesin niisama.“

„Selle pildi ees seisab üks noormees kaunis lihtsas riietuses ja silmitseb seda. Ei — ta ei vaata sugugi sellele. Tema silmad otse söövad seda, hõõguvad, nagu ma selliseid silmi ühelgi mehel pole näinud. Mind erutas see tumm austus — ma astun tema taha — ekstravagantne nagu ma olen — ja mõtlen meest kõnetada.“

„Aa!“

„Ütlen: „Kas teile see naine meeldib?“

Tema vastab tahavaatamata, kuna ta huuled värisevad: „Surra tahaksin ta eest.“

„Miks mitte elada?“ vastasin mina. Tema kehitab õlgu ja lõpmata kurb naeratus mängleb ta suu ümber: „Meie vaesed inimesed oleme elust välja tõrjutud; pean leppima vaid selle pildi vaatlemisega.“ — Mina naersin: „Teie väike narr!“ — Siis ta pööras ja —

„Tunneb teie ära ja langeb te jalgade ette põlvili?“

„Mitte üsna nii, aga peaaegu. Ta silmitseb mind tarretunult, punastab kui neiu, kogeleb mõned kohmetud sõnad ja tahab põgeneda. Mina aga — “

„Hoiain ta tagasi — “

„ — ja ütlen: „Armas sõber, juhused on mulle ilmutanud teie südame. Olete enda reetnud ja olete mulle sellepärast kohustatud.“

„Sellest ei saa ma aru.“

„Sest pole viga. Kaks armastavat inimest ei mõtle iial nii loogiliselt kui teie.“

„Kaks —?“

„Muidugi. Sest ta oli nii piltilus, nii liigutav oma vähenõudlikus lihtsuses, et ma tema võimu alla langessin, nagu tema oli langenud minu võimu alla.“

„Oivaline. — Ja mis siis sündis?“

„Tellisin ta õhtupoolikuks merekaldale, ta tuli ja — me põhjendasime oma südamelepingu. See tähendab: esiotsa ei tahtnud ta sellest õieti midagi teada, vaid kinnitas vahet pidamata, tema ei väärivat mind, aga mina rahustasin teda, sest mulle tegi lõbu kord omada nii vähenõudlikku ja tänulikku armastust, nagu ma oleksin olnud mõni neiu Quastier Latinist. Ja mõne päeva pärast tunnistas ta mulle siis oma suure tunnistuse.“

„Mis — seda ka veel?“

„Jah. — Ja see on niitüelda meie armastuseõis. Nicolo on pärit vanast patriitsisost, mis olude sunnil on vaesenenud. Temale ei jäänud järele muud kui kalli va-

naasjade vilets ülejäänus ja laitmata kasvatust. Kuna viimane talle sissetulekut ei andnud, pidi ta katsuna oma haruldasi esemeid rahaks teha. Tema elab siin oma perekonna vana teenri seltsis kahetoalises katusekorteris, mis on üsna lihtne, ja müüb oma esivanemate pärandust tüki tüki järele. Ta müüb need asjad — minule.“

„Teile?“

„Mulle. — See tähendab, tema ei tea seda, et mina need asjad ostan. Tema usub, et mul on suur tutvusringkond, kus ma juba leian inimesi, kes haruldasi asju armastavad, kuna tema ise siin täitsa võõras on. Tema kogus on mitu imestusväärset asja. Nõnda on tal — või oli tal veel hiljuti — see siidinöör, millega Kara Mustafa üles poodi, siis oda, millega Marat tapeti, — üks serviis, mis Napoleon kord oma vanaisale kinkis, üks Friedrich Suure möök — “

„Muinasjutulik, kuidas te seda kõik märkate.“

„Jumal, Nicolo ütleb seda mulle nii tihti ette, et ma seda võiksin ostjaile korrata.“

„Ja kas nende esemete väärtus on ka nähtav?“

Yvonne naeratas.

„Doktor, doktor — kuidas võib näha ta ajaloolist väärtust. Seda teavad ikka vaid asjatundjad. Teadmatuid need esemed loomulikult ei huvita.“

„Ja hinnad?“

„Nicolol on õigus niipalju nõuda kui saab. Olen talle ka juba ohverdanud neljandiku oma varandusest. Pealegi ei hoiata ta kõike raha enesele. Kuna ta mulle ei julge protsentide pakkuda, saadab ta mulle iga õnnestunud „müügi“ järele toreda lillekimbu.“

„Igatahes on see ka odavam.“

„Ei mitte sellepärast, teie hirmus inimene. Vaid sellepärast, et Nicolo on ideaalsete tsernides elav poeetiline iseloom.“

„Ah nii!“

„Jah. Ta on mulle ustav kui koer; vähemagi soovi loeb ta mul näolt, nimetab mind alati oma „päästjaks“ hukkamise eest — ja — lühidalt: tema on just see, mis mulle kõige enam rõõmu teeb: ta on kaotanud kõik oma tahte, ta on täitsa minu olend ja ma võin teda tarvitada selleks, milleks tahan. Tema on tõesti inimene, kes minu eest läheb läbi tulest ja veest. Nii näete — isegi kõige arama, vastupanevama iseloomu olen ma enese alla võitnud. Kahtlemata äratab see huvi, kui sellest võidust Pariisis pajatan.“

„Vististi. Aga mis edasi?“

„Kuidas — mis edasi?“

„Noh, arvan, kas mäng ikka nii peab edasi kestma? kas ikka temalt veel ostate vanu esemeid?“

„Oh ei. — Nüüd tuleb trump!“

„Olen uudishimulik!“

„Noh, kuulge siis. — Kolme päeva pärast pühitseb Nicolo oma sünnipäeva. Tema on juba oma viimased esemed ära mütnud — minu kaudu —“

„Tähendab: teile —“

„Jah. — Ja tahab nüüd lahkuda, et kuski lihtsa töömehena tööd hankida, sest et ta ju saadud rahaga eisaagevasti elada. Sellest jõuan ma aga ette. Mina lähen — tema keelust hoolimata — salaja tema juurde. Pärast lõunat ei ole ta kunagi kodus, ma võtan kõik esemed kaasa, mis ta siiani on minu kätte andnud, ja kavatsen ta toas kõik jälle nii üles seada, kuidas nad seal enne pidid olema. Tuleb ta koju ja leiab kõik jälle eest, siis ruttab ta muidugi kohe minu juurde tänama ja —“

„Ja —?“

„Ja kaotab tänumeeles oma viimase iseisvuse minu õilsa teo eest. Muidugi tunnistab temale siis, et ma teda olen petnud ja ta asju tõesti ei olegi mütnud ja sulab ta täiesti minu soovidesse.“

„Armuline, ma imestan teie strateegiat!“

— — —

Kolm päeva hiljem, Nicolo sünnipäeval, tuli mulle vastu auto. Selles istus Yvonne, reisiriided seljas, suur kohver autojuhi kõrval.

Ma tervitasin. Yvonne käskis autojuhil peatuda ja viipas mind lähemale.

„Kas saadaksite minu jaama, doktor?“

„Meelsasti, armuline. — Te reisite ära?“

„Jah. — Nii on see küll kõige parem.“

„Ja üksipäi? — Ilma Nicolota —?“

Ma olin selle nime vaevu suust saanud, kui Yvonne ägedasti hakkas nutma.

„Ah, doktor, ärge rääkige mulle enam temast — ärgerääkige tollest — Nicolost!“

„Kas ta ei tundnud teie sünnipäevakingitusest rõõmu?“

Yvonne kuivatas pisaraid.

„Kas ta rõõmu tundis, ei tea. Aga ma tean midagi hoopis muud. Mõtelge, mina lähen täna tema korterisse, nagu mul oli kavatsus olnud, looris ja võimatus kostütamis ja koputan. Mulle avab keegi noor, päris jultunud näoga mees ja ma küsin, kas seal elab keegi härra Nicolo. — Muidugi, vastab ta, kuid ta ei olla kodus. — Jah, ütlen ma, sedama tean, tahaksin talle vaid ära anda tõe paki. — Selle juures pistan ma poisile pihku 50 franki ja palun, lasku ta mul mõni hetk viibida Nicolo toas. Poiss võtab jootraha, hirvitab ja avabukse. — Mind tabas peaaegu rabandus. Ma uskusin, et astun lihtsasse kodanlisse korterisse, selleasemel nägin ma — eitea, kuidas seda pean ütleva — nägin tervet vanadeasjade poodi. — Vähemalt kakskümmendviis oda, millega Marat tapeti, seisis toolil, ükstäpselt kui teine, paarsada siidinööri Kara Mustafa jaoks seisis kummutil, umbes tosin odavaid, maitsetuid munaserviise, mis Napoleon kord Nicolo vanaisale kinkinud ja mis ta mulle kaela määrinud, seisid laual — ja siis veel maailmasuur hulk keiser Friedrichi mõõku — kes jõudis neid lugeda!“

Uuesti läksid Yvonne silmad märjaks

„Mis pidin ma siis tegema, doktor? Ma vankusin trepist alla, sõitsin hotelli ja pakikisin kohvri. Ütelge, kas leidub paremat lahendust sellele juhtumisele, kui nii ruttu kui võimalik kaduda?“

Mul oli hurmavast Yvonnest südamest kahju. Kuid paremat vastust kui tema arvamise kinnitus, ei teadnud minagi.

Kevade lõppakkord.

Aleksey. Dolgoshev.

*Ju langenud sireli lillakad õied
Ning purunend burmav unustusniit.
On hääbunud kevadöö armud ja õnned:
Veel ööbik siin laulab igatsusviit.
On langenud sireli lillakad õied*

*Ning koskenud hinges unustusniit;
On rinnas mul valude punased õied —
Neis põledes ihkan kaugele siit! . . .*

1932. a.

Rünnak.

Saksa kirjanik **R. Steintecker.**

Istuti Darjeelingis Rockville Hotelli terrassil . . . Seal olid mõned daamid, mõned koloniaalsõjaväe väga elegandid inglise ohvitserid, mitmest rahvusest reisijad, teiste hulgas keegi härra von W, kes nii mõnegi auto võidusõidul oli tüürinud võidule.

Juteldi. Whiskipudelid seisid laual. Kõrval hotellis viirises grammofon. . .

Keegi pidas kõnet troopikakübarast. Minu juurest kaldus jutt hädaohtudele, nende sugestioonile ja shokile, mis nad kaasa toovad.

Üldainetelt jõuti eriainetele. Räägiti kallalekippumistest, pärismaalaste rünnakutest eurooplastele, ja keegi daam, kes tõendas, et ta ise seal juures olnud, jutustas loo pommist, mis oli tabanud Kalkutta ekspressrongi.

Loomulikult oli selline jutt nimelt siin, tsivilisatsiooni äärmisel piiril, India dshunglite ja Tiibeti kivirähkude vahel, eriti ärritava mõjuga.

Õhtu edenes. Jäeti jumalaga ja räägiti kokku, et järgmisel hommikul vara teostatakse ratsasõit Tiger-Hilli.

Siis mindi tubadesse.

Kui seltskond varakult, alles öösel, teele läks, puudus härra v. W. Tema oli närviliselt maganud ja hilinenud. Ta hobune seisis boyst peetuna alles hotelli ees; ta kargas sadulasse ja ratsutas seltskonnale üksipäi järele.

Õö oli läbitungimata pime ja lõppeva öö jäine külmus valdas maad. Raskesti nähtavad olid majade siluetid, siis pööras tee aedade vahelt dshunglisse. Hobune käis kindlasti ja ainult harva puudutasid madalate põõsaste oksad ratsutajat.

Kui osa teest käidud, peatus härra v. W. ja kuulatas, kas ei kuuleks ta ettesõitnuilt kabjapluginat või jutukõminat. Kõik jäi vaikseks. Uuesti hakkas ta edasi ratsutama. Aga juba esimese kabjalöögi kõrval arvas ta kuulvat samme. Ta peatus veel kord. Kuid pimedast ei tulnud enam mingisugust häält.

Härra v. W. tundis Darjeelingit, tundis ka teed, mis viis Tiger-Hilli. Ometi tekkis

ta pähe kindlusetuse tunne. Üksindus siin öösel ja küll ka möödunud öhtune jututeem aitasid seda suurendada. Otse hüpnootiseerivalt meelestusid talle jutust kolm sõna: hädaoht, pärismaalased, rünnak.

Ta sõitis edasi. Ja jälle oli tal, nagu oleks ta kuulnud ühe mehe hiilivat sammu.

Nüüd muutus rahutuks ta hobunegi. Tungis kõrvale, ja ühtlasi seisis just tema kõrval mingisugune inimkogu. Ta tahtis hüüda, kuid nägi mingisugust välgahtust. Nüüd kiskus ta ratsutid sirgeks ja andis hobusele kannukseid. See ajas enda püsti. W. kuulis kisendust ja vaatas tagasi, kuid hobune kandis teda tuulekiirusel edasi.

Samal ajal seisid ettesõitjad juba Tiger-Hillis. Nad olid sadulast maha karanud ja ootasid, kasukad ümber, päeva algust. Veel olid Mount Everest ja Kanchenjunga nägematud.

Siis algas läigatus. Sekundid seisis see läigatus üksi määratumas ruumis . . . aetas koidukuma kaheksatuhatmeetrit kõrge mäeharja ümber, libises mööda tema jääkülgesid alla ja vajus siis, äkki põlema hakates, laiali Himalaja laiale küljele . . .

Ka härra v. W. jõudis Tiger-Hilli. Ta kargas sadulast, et lüüa häiret. Aga looduse suurus valdas tedagi, ja kuna päeva heledus haarava jõuga horitsondilt alla jooksis, seisid kõik vaikselt ja liikumatult.

Alles pikkamisi lahenes pinge. Astuti kokku, vahetati poolvaljult mõned sõnad ja härra v. W. tahtis parajasti jutustama hakata rünnakust oma isikule.

Samal hetkel saabus Rockville hotelli teenija. Aupaklikult pani ta kätte oma kuldressidega mütsi külge ja teatas, et siin üleval, nagu lubatud, neile ei saa anda kuuma teed, sest et hotelliboy ühes teeserviisiga teel ratsahobuse alla on aetud . . .

Härra v. W., kuulsa nimega ja suure au sees, kes juba nii mõnegi auto võidusõidul võidule aidanud, katkestas kohe oma aruande.

Ja pisut kogeledes hakkas ta kõnelema päikesetõusu ilust ning ülevusest.

Komissar Jerome.

Prantsuse kiranik **Maurice Renard.**

Ühel päeval ütles mu vana sõber komis-
sar Jerome :

„Kas tahate täna minu seltsis külastada
Music-Halli ? Mul on kaks priipiletit. Täna
esineb esimest korda Irina Rinesco, see
tähendab vürstinna Strogonova.“

Ma silmitsesin teda naerdes.

„Kuulge, Jerome, kas usute, et tema meile
need kaks piletit saatis ? Ei usu !“

„Ei, tema neid ei saanud. Ent miks
peakski ta minule olema pahane ? Olen täit-
nud ainult oma kohuse.“

„Tunnen teid täpselt, Jerome ! Tean, kui
leidlik ja järjekindel te olete. Süütumgi ei
tahaks teie kätte sattuda.“

„Eksite ! Vürstinna ei karda midagi. Het-
kekski ei suutnud ma teda kimbutada. Sead-
sin talle lõksusid, nagu see oli minu kohus.
Tema ei läinud neisse. Veel enam : tuli
seda puhtamini välja, mida enam ma te-
maga maadlesin.“

„Vana vürst kaotas siis juhuslikult elu ?“

„Seda peame uskuma. Oli öö, meri oli
kaunis liikuv, vürst oli rohkesti joonud va-
huveini, kummardas pisut kaugele ja —
uppus.“

„Kas oleks üldse kedagi kahtlustatud,
kui jutt ei oleks olnud Irina Rinescost, en-
disest lauljannast, kellele see surm tõi sada
miljonit ?“

„Te küsite minult liig palju.“

Silmitsedes teda kõrvalt teravasti, küsi-
sin ma : „Mis asi huvitab teid nii väga
laval näha, Jerome ? Niipalju kui tean,
pole teie peale oma elukutse uudishimulik
ja sama vähe andute silmapilgu-lustidele.“

„Tüki autor on minu sõber,“ vastas Je-
rome lihtsalt. „Ja siis — saage minust
aru — poleks see mulle sugugi soovimatu
näha, milline Irina on naljamängus esine-
des. Kas saate minust aru ?“

„On see kõik, Jerome ?“

Tema naeris ja jättis vastuse andmata.

„Nii siis tulete kaasa, armas sõber ?“

Andsin järele. Vaatajateruum oli tulvil
täis, Irina tõmbejõud oli mõjunud. Publik
armastas teda mitte ainult ta nooruse ja
iluduse ning rikkuse pärast, vaid peaasjali-
kult süüdistuse pärast, mille alt ta hiljuti
pääsnud. Tema oli üks neid ilusaid naisi,
kes äratavad marulist vaimustust. Niipalju
kui mäletan, ei puudunud tal ka andekus.
Mäletan veel, et mul juhus oli teda mõne

aasta eest näha ja imetleda Konstantinopo-
lis, kui ta veel rändas ühest suurlinnast
teise.

Irina Rinesco esines alles revüü teises
osas. Rea võluvate piltide järele saime pau-
sil jälle jutustama hakata. Ma ei jõudnud
oma mõtteid varjata, vaid küsisin Jeromelt :

„Mis naine ta õieti on ?“

„Kes ? Vürstinna ? Närviline ja energi-
line. Valitseb närve närvide abil. Selliseid
iseloome juhtub seiklejate hulgas tihti.
Harva langevad nad pika ülekuulamise
ohvriks. Neid võib uuesti tabada äkilise ja
ootamata rünnaku abil, mis neid tabab
ettevaatamatult hetkel, mil nad ei ole oma
sõnadega valvel ja tõrjumisele keskendatud.“

See ei olnud vastus, mida tahtsin kuulda.
Ometi vaatleb iga inimene inimesi ja asju
omal viisil, ja Jerome, kes tõesti oma kut-
sele andus, ei võinud mulle anda teist se-
letust. Tunnistan, Jerome meeldis mulle
nõndagi. Rõõmustasin väga naudingust,
mis mulle tema naabrina pidi osaks saama,
niipea kui lavale ilmus naine, keda oli nii
kaua üle kuulatud ja kes seisis nii paljude
vaatluse all.

Jäime pausil oma kohtadele istuma.
Nagu mingisugusel tungil pöördusin ma
tema poole : „Teie ütlesite, Jerome, et tükk
on teie sõbra töö. Kas olete teda ehk ju-
huslikult mõne ideega inspireerinud ?“

„Sellega ei saaks ma ju hakkama.“

„Kas te tüki käiku ei tunne ?“

„Pean tunnistama, et tunnen. Ütlen teile
isegi seda, et ta ebaharilikult rumal on.“

„Kas ei ole mõni üksikasi juhuslikult
teie töö ?“

„Mis teile kõik meenub, armas sõber !
Rääkige avameelselt, mis õieti mõtlete ! . . .
Ärge vaevake ennast üleliigselt. Olen seda
juba mõistatanud ! Ei, sel tükil pole midagi
ühist Irene Rinesco südametunnistusega
ega ka tema seiklusega. Mitte vähematki.“

„Aga mispärast mängite teie juba mitu
minutit oma taskukellaga ?“ küsisin ma.
„Seda teete teie alati ainult siis, kui ootate
tähtsat sündmust.“

Ta hammustas huuli ja ta nägu selgus.

„Kuulge, te olete kindlasti elukutses
eksinud. Teist oleks võinud saada teine
Sherlock Holmes.“

Sest hetkest saadik tundsin ma mingi-
sugust mõistatuslikku hirmu, nii et ma

teise kavapoole esimesi pilte õieti ei näinudki. Palavliku põnevusega ootasin ma õhtu pealetendust, Irina Rinesco esinemist. Viimaks avanes lava roosa eesriie ja laval nähti luksuslikult mööblistatud saali. Valgete karusnahkadega kaetud diivanil lamas keegi kalliskividega kaetud daam, kes kuulab ühe elegantse, ilusa mehe juttu.

Aplaus käis saalist läbi. Irina Rinesco oli suurepärase daam võrratu-ilusa näoga. Tore tuhkblond juus tekitas ta pea ümber kuldse päikesepaiste. Ta rääkis selgesti ja võluva häälega. Õnnelik saatus oli ta nii muutnud, et ta vaevu veel ära tundsin. Mis puutub tükki, siis oli Jeromel tuline õigus. See püüdis näitlejannat võimalikult esile nihutada, Irina ülesanne oli oma küllastaja võrgutus, kunstile pikkamisi alistuda. Mees pidi parajasti võidurõõmu tundma hakkama, kui diskreetselt helises kell.

„Minu mees pidi mulle helistama,“ ütles Irina, „tema' see vististi ongi!“

Kätt austajale suudlemiseks ulatades läks ta aparaadi juure.

„Hallo, oled sina see, Claude?“

Sel hetkel ei jõudnud ma lahti saada piinlikust tundest, mida ma alati tunnen, kui laval räägitakse telefoniga. Sel hetkel torkas mulle dramaatikakunsti kogu konventsioon silma. Tean väga hästi, et aparaat on tumm ja kurt ja ei kellelegagi ühendatud; tean, et näitleja kõneleb vaid enesega. Minu vaatlemise hea tahe lõpeb harilikult sel punktil.

Seekord olin seda tunnet vaevalt märganud, kui otse selle vastandit tundsin. Olin mitu sekundit täielises ärevuses. Veel iial pole ma laval näinud nii teravat kuulamist kui Irina seekord kuulas; veel iial ei ilmutanud näitleja nägu nii ehtsat õudu kui seekord. See õuduse ilme oli muinasjutulik, otse õudne ja kohutav. Ärevuse

värin voogas saalist läbi. Käed tõusid plaksutamiseks. Märgati, et Irina dramaatiline kunst oli saavutanud ootamatu haripunkti.

Mulle ei jäänud ka nägematuks, et Irina traagiline ilme ta partneri silmnähtavas kohmetusse ajas. Silmapilk pidi mulle saabuma seletus, sest ilusa daami elutu keha vajus partneri käte vahele, kuna roosa eesriie nende ees ruttu kinni läks.

Publikut valdas kirjeldamatu ärevus. Lavale astus lavastaja, kes teatas, et tükk Irina Rinesco minestuse tagajärjel alles lõpul ette kantakse.

Üldises segaduses sosistas Jerome mulle: „Ärge seda uskuge! Tulge minuga! Mul on midagi toimetada! . . .“

Ta ruttas lavale, ise mulle sosistades: „Noh, see oli minu viimane trump selle kuratliku naise vastu — ootamata rünnak. Nüüd on ta võidetud! Ta andis enda ise ära. Ründasin teda sel hetkel, mil ta närvid olid hoopis teisele punktile keskendatud. Jääb üle veel ainult ta vangistamine.“

„Aga Jerome, seletage ometi“

„See on ju üsna lihtne. Astusin salajas ühendusse Music-Halli direktoriga. Direktori toas traadi teises otsas oli üks minu meestest. Kas oskate Irina ehmatust kujutleda?“

„Aga mis see mees ütles?“

„Ainsa ütelse, mis oli nii valitud, et Irina ehmatusest ühtlasi pidi saama süütunnistus. „Pange tähele, Vladimir pole uppunud; ta viibib saalis.“ Ja nüüd rututage, et metsloom meie käest ei pääse!“

Irina polnud minestusest veel ärganud. Ta lamas mingitult oma lilledega kaetud sohval. Teenistuses olev arst andis talle esimest arstiabi — eeter peletas parfüümi lõhna. Jerome istus rahulikult tugitoolile ja ootas kannatlikult Irina ärkamist.

Laineke.

H. Wühner.

*Liugles läikiv laineke
lauldes läbi kõrkjate,
rändas rõõmsalt rükkides,
merd ta näha igatses.*

*Sattus sõudev laineke
kalda äärde liivasse — —
liivasse ta kaduski
vaikides ja vagusi . . .*

Andrea õetütar.

Saksa kirjaniku **Aleksandra von Bosse** romaan.

2

Ta istus kirjutuslaua taga ja suitsetas paksu sigarit, kui Carlotta sisse astus. Aresa näitas toolile, mis seisis kirjutuslaua kõrval ja Carlotta istus sõnakuulelikult toolile. Ta oli kahvatu, ta silmalaud olid punased, ta oli vist ägedasti nutnud, enne kui tuli isa juure. Aresas tahtis kaastundmus ärgata, kui silmas ta armsat, murelikku näokest; kuid ta sundis end rahule, heites pilgu päevapildile, mis lebas ta ees kirjutuslual. See on Silvio Farnesi pilt.

Aresa võttis pildi kätte, vaatles sedasilmapiilgu kortsutatud kulmel ja andis selle siis Carlottale, öeldes: „Vaata seda meest, Carlotta, kas tunned seda?“

„Jah,“ vastas Carlotta, „see on Silvio Farnesi.“

„Ah — sa tunned teda?“

„Miks ei peaks ma teda tundma? Farnesi on ometi Itaalia kuulsaim viulikulstnik. Kui ta siin kahe aasta eest kontserdi andis, olid ta pildid igal vaateaknal ja ma tahtsin nii väga ta kontserdile minna, kuid ema ütles, et kõik kohad on välja müüdü.“

„Sul oli siis soov teda näha ja ta mängu kuulata?“ küsis Aresa veidral toonil. Kui Carlotta noogutas, naeris ta lühidalt ja ütles karedalt: „See soov läheb täide. Vaata pilti veel kord, Carlotta, vaata seda meest teravalt, sest tema — maestro Silvio Farnesi — pean seda sulle ütlema — on — sinu isa.“

Tardunult ja arusaamatult vaatas Carlotta talle näkku. Ta suu avanes nagu hüüdeks, kuid ta huulte üle ei tulnud ainustki häält.

Tasa kõneles Aresa edasi: „Mulle teeb valu seda sulle öelda; kuid see on tõsiasi, mida ammu aimasin ja mille kohta mul nüüd on tõendused.“

Samal toonil edasi rääkides, hakkasid ta enese sõnad teda ärritama, ta pilkas, süüdistas, kaebas, kuid Carlotta kõrvadest läksid ta etteheitel kuulmatult mööda. Ta istus nagu halvatud ja vahtis püüanud silmadega suule, mis oli öelnud midagi nii arusaamatut, taipamatut ja ikka veel edasi kõneles.

Lõpuks vaikus Aresa, hingas sügavalt ja küsis peaaegu sõbralikult: „Kas mõistad nüüd, miks sa kauemini mu majja ei või jääda, Carlotta? Kas mõistad?“

Carlotta kargas püsti ja tõstis tõrjuvalt käed: „Ei! ei! ei!“

Ta tahtis sammu isa poole astuda, kõikus ja Aresa hoidis minestanut käte vahel!

— — —

Inglise postiaurik „Sudan,“ mis pidas ühendust Aafrika ja Euroopa mandri vahel, lähenes Itaalia rannale. Ülesõit oli tormine olnud, pardal oli hulk merehaigeid ja alles kui rannik nähtavale tuli, paranes ilm. Sadas küll veel vihma ja hallilt rippus taevas Vahemere täna segaste, ärevate laine kohal.

Pikas vihmakuues, spordimüts otsaesisele tõmmatud, seisis Manfred von Helmer promenaditeki reelingu ääres ja vaatas heleda riba suunas, mis näitas end silmapiiril, kus lained loksusid.

Talle arusaamatu õnnetundmus paisutas ta rinda, arusaamatu sellepärast, et Euroopas teda midagi õnnestavat ei oodanud, kuna ta poleks ühtegi nimetada võinud, kes oleks igatsusega oodanud ja kojutulekut, peale kuueaastast eemalolekut. Kui ta 1914. a. kevadel koos oma noore sõbra, lord Beaty'ga, Aafrika sõitis, et kapimaa lääne-

Professor August Topman,
Tallinna Konservatooriumi orelklassi
professor ja Tallinna Meestelaulu Seltsi
koorijuht, pühitseb 11. juulil s. a. oma
50-aastaselt sünnipäeva.

poolse ranniku tagamaail lõvisid ja antilooppe lasta, oli ta ema Rooma jätnud, kuid pika sõja kestes, kui ta Bloemfonteini vangilaagris tõlgiks oli, suri ema. Nüüd tuli ta kodutuna Euroopasse tagasi.

Noor rootslanna, kes ta kõrvale reelingu juure oli astunud ja nüüd väljasirutatud käega heledale ribale taevapiiril näitas, küsis Inglise keeles: „On see Itaalia?”

Ta vastas samuti: „Jah, rannikulainntes on näha. Kuidas teie käsi nüüd käib?”

Noor rootslanna oli esimesel einel pardal ta kõrval istunud, nad olid kõnelenud Egiptusest, kuid siis, kui ilm tormisemaks läks, oli noor daam oma kajuti läinud. Ta oli veel kahvatu ja suu ja silmade ümbert veel veidi roheline, kuid vastas naeratades: „See on mööda. Teie olete terve?”

„Ma ei ole veel iialgi merehaige olnud.“

Rootslanna vaatas vargsi ta kõrget, pea-aegu liig saledat kogu; ta heledad silmad uurisid oma kaaslase nägu, mis oli kõhn, oimude kohalt sisse langenud ja päikesest pruunistunud jume all värvitu. Habemeta suu ümber olid mõned teravad jooned, mis näisid olevat kannatuste, kehalise või hingelise valu jäljed. Rootslanna küsis eneselt kahetsedes, kas see sümpaatlik noor mees ei olnud tiisikushaige, kes Egiptuses tervist oli parandanud, või üks noid, keda sõda haigeks oli teinud ja nüüd, poolteist aastat peale sõjalõppu, ikka veel kiratseb. Kuid ta sirge olek näis tõendavat, et ta oli terveks saanud või vähemalt paranemise teel. Skandinaavlaste otsekohesel viisil küsis ta:

„Kas olite haige? Te näete välja, nagu oleksite malaaria või midagi sarnast läbi teinud.“

„Kas see on näha?“ küsis teine naeratades. „Ei, mitte malaaria, vaid tüüfuse all sain kannatada ja kui siis Kairos kosunud olin, tehti mulle pimesoolika operatsioon. Inglise arst ei teinud seda hästi, võib olla, et mul ka mõni teine viga oli, igatahes paranes haav väga pikkamisi ja ma pidin kuudeviisi pikutama. Kuid nüüd olen jälle terve.“

„Tüüfus möllas kaua,“ ütles rootslanna.

„Jah, ta valitses sõjalõpul suure tagedusega Bloemfonteini vangilaagris, nõudis palju ohvreid vangide seas, kes olid ennegi kehaliselt nõrgaks jäänud; lõpuks jäin minagi haigeks.“

Rootslanna vaatas küsivalt üles.

„Vangilaager? . . . Kas olete siis sakslane? Arvasin, et olete inglane.“

Kibe naeratus heljus ta kaaslase suu ümber; ta tegi käega ebamäärase liigutuse.

„Olen üks kui teine, või kui tahate, ei kumbki. Olen sünnilt sakslane, põlvenen Preisi junkrute perekonnast ja mu nimi on saksa kõlaga. Nimetan end Helmer, vabahärra Helmer, kuid olen Inglise kodanik.“

„Te kõnelete Inglise keelt nagu inglane.“

„Inglase jaoks sellest ei jätku, kuigi kasvasin Inglise maal, seal koolis käisin. Mu isa astus Inglise kodakondsusse, kui olin seitse aastat vana. Ta oli ohvitser, lasti võrdlemisi noores eas erusse, mis asjaolu ta pidas ülekohtuseks ja nii haavus, et isamaast enam teadagi ei tahtnud. Et mu ema oli taanlanna ja kuigi oli abiellunud Saksa ohvitseriga, ei olnud ta preislasi ometi sallina õppinud, seepärast kasvas isas haavumistunne ja sundis teda kiirelt otsustama.“

Rootslanna ütles: „Nagu asjad praegu Saksas, on kindlasti parem inglane olla, kui tallatud sakslane.“

„Muidugi, kuid mu seisukord on veidi teistsugune.“

„Kas tahate jälle sakslaseks hakata?“

„Ma olen seda!“ toonitas teine kindlalt.

„Kui sõda algas, kui Inglismaa Saksamaale sõja kuulutas, siis tundsin saksa verd oma soontes, milles ei ole tilkagi Briti verd. Ja kui nägin vangilaagris sakslasi, keda elajatena koheldi ja keda valvasid mustad, siis löin lõkkele Inglise silmakirjalikkuse üle inimlikkuse ja õigluse suhtes.“

„Ja siis viidi teidki vangilaagrisse?“

„Jah, kuid mitte vangina. Mu Saksa keele pärast valiti mind tõlgiks. Kuigi olin tark küllalt end väliselt inglaseks üleväl pidama, kuigi ei näidanud, et tundsin sakslastele kaasa, olid Inglise asutused mu vastu nii umbusklikud, et jätsid mu kogu sõja ajaks Aafrikasse, kus olin igatahes kahjutu. Isegi siis, kui suri mu ema, ei saanud ma puhkust ja mitmel viisil sain tunda, et mind mu kodakondsusest hoolimata ei peetud täieks inglaseks. Sellega hõõrusid nad põhjalikult välise Inglise kultuurlaki mu seljast.“

Keegi itallane astus reelingu juure, näitas ärevalt ikka rohkem ilmnevale rannikule: „Ecco Italia! Ecco Italia bella! Italia sempre felice e vittoriosa!“ *)

Elavalt ja mõlemate kätega veheldes, jutustas ta, et olevat viibinud üle poole aasta Egiptuses, kus muretsenud oma kaubamajale uusi ühendusi, ta esitavat nimelt kuul-

*) Ennää Itaalia! Kaunis Itaalia! Alati õnnelik ja võidukas Itaalia!

sat makaroonide ekspordifirmat Emanuele Aresa & Ko. Nad olevat kaotanud Saksa turu peaaegu täielikult. Süüdi olevat va- luuta. Mis võivat sinna parata? Enne sõda olevat firma kakskolmandikku oma saadustest Saksamaale saatnud. Kuid helveets- laste käsi käivat veel halvemini; sakslased valmistavat ise shokolaadi ja vedavat väl- jagi. Ta peremees olevat isiklikult Egüp- tusse sõita tahtnud, kuid siis olevat ta abikaasa surnud.

Itaallane lobises edasi. Helmer oll vait. Rootslanna mõistis vaevalt sõna, noogutas aga vahetevahel ja kui itaallane veidi vai- kis, küsis ta, kas ta võivat talle soovi-

pilvede tagant nähtavale ja Neapoli valged majad löid särama.

Sadamas ootasid laeva hulk väikeseid, kirjuid paate; laev sõitis nüüd aegamisi, nööriidelid heideti välja ja puuviljakaup- lejad ja teised väikesed kauplejad ujutasid teki üle, kuhu isegi merehaiged ilmusid.

Väike Itaalia makaronireisija tormas oma kaubaproovide järele. Rootslanna seisis veel Helmeri kõrval ja vaatles naeratades sega- dust trepil.

„Italia bella—Itaalia sempre felice e vit- torissa!“ kordas ta itaallase sõnu; õlgu kehitades lisas ta: „Ja ometi jättis Itaalia omad liitlased hätta ja müüs nad ära.“

F. Parikas.
„Päevalehe“ poolt korraldatud iludusvõistlusel valiti miss Eestiks 1932. aastaks prl. **Nadeshda Peedi-Hoffmann** (keskel.) Paremalt 1. näitsik prl. **Erna Tamm** ja vasakul 2. näitsik prl. **Leidi Kalla**.

tada Genuas hea, mitte liig kalli pansiooni. Itaallane võis seda teha, kuid nad ei mõist- nud üksteist mitmeti, kuna väike neapoli- taanlane liig üksikasjusse kaldus; siin segas Helmer vahele ja nüüd imestas sig- nore, et inglane nii hästi Itaalia keelt kõ- neleb.

„Olen palju aastaid Roomas elanud,“ üt- les Helmer. „Ja pööran sinna tagasi.“

Neapol tuli nähtavale; silmapiirile tekkis Veesuv suitsupilvega. Siis hakkas kõve- mini sadama. Laht ei olnud enam sinine, ilus Neapol nägi vihmalooris kurb välja. Reidil seisis mõned suured, hallid sõjalae- vad, nende kõrval väike laevastik torpee- dopaate ja torpeedopaatide hävitajaid. Kui nad sellest laevastikust möödusid, tuli päike

„Selle peale on nad veel uhkedki,“ ütles Helmer.

Nüüd tahtis ta oma kohvrite järele vaa- data; ta lahkus käepigistusega rootslannast, kes sõitis Genuasse edasi, et üle Helveet- sia ja Saksama kodumaale tagasi pöörata.

Helmer jalutas läbi linna, mida tundis. Ta ei tahtnud siia jääda ja kavatses järg- misel päeval Rooma edasi sõita. Kuigi sealgi teda keegi ei oodanud peale vana Christa, kes hoidis korterit, milles ta ema oma elu viimased kümme aastat oli elanud. See oli ometi nagu kojutulek, kui ta sinna korterisse astus ja ta igatses selle järele.

Õhtul istus ta kuulsas restoraanis „Scog- lio di Frisio,“ kus Neapoli elanikud ja võõrad sõid makaroone, praetud kalu ja

„frutti di mare“ *). Ta ümber kostsid kõikide Euroopa rahvaste keeled; ainult Saksa keelt ei olnud kuulda. Kõik olid seal, inglased, prantslased, ameeriklased, lõuna- ja põhjaitaalased, kõik võitjad rahvused ja mõned erapooletud, kuid külaliste hulgas ei olnud ainustki sakslast märgata. Sakslastele oli Itaalia veel suletud. Kuigi mitte enam poliitilistel põhjustel.

Helmer lootis, et kohtab Roomas jällegi mõningaid Saksa perekondi, kelle juures ta enne sõda külalisena oli viibinud ja kellega teda sidusid osaliselt sõpruse sidemed. Eriti lootis ta, et leiab kujurauja Wendelini, kel oli Roomas oma maja ja kelle ateljees Helmer oli algava kujurina töötanud. Proua Wendelin, sündinud vabapreili von Branchitsch, oli tema sugulane. Ta ihkas avameelset juttu, sellepärast oli ta ka võõra rootslanna vastu nii avameelne olnud; ta ihkas inimeste järele, kel oli tema veri.

— — —

Kiirrong Neapol—Rooma—Milano seisis ärasõiduks valmis. Emanuele Aresa tuli Carlotta saatel perroonile, et otsida sobivat osakonda vagunis. Ta oli jäänud kõikumatult oma otsuse juure, teda ei olnud liigutanud ta väikeste tütarde pisarad ega Tonio ägedad sõnad, kes oli esimest korda julenud isa tahtmise vastu kõnelda. Kuid ka Tonio ei teadnud, miks Carlotta saadeti Rooma. Keegi, peale Aresa ja Carlotta, ei teadnud õiget põhjust, ja Carlotta oleks pigemini halvema välja kannatanud, kui et oleks selle põhjuse avaldanud. Ta ei olnud Aresat — meest, keda ta siimaaani oli harjunud isaks pidama — mitte palunud, et jäta ta majja, ainult salamahti oli ta nutnud ja katsunud väikeseid õdesid rahustada ja lohutada. Ta häbenes ja oli täis hirmu selle üle, mis Aresa talle oli öelnud ja mis talle alles aegamööda selgus; ta oli hingepõhjani haavunud, et tema, kellele ta oli sõnakuulelik ja armas laps olnud, ta eemale tõukas.

Teel vaksali võitles Aresa kõige mitmekesisemate tunnetega. Teda olid liigutanud ta mõlemi noore tütre kirglikud kaebed ja pisarad Carlottaga jumalagajätmisel; pea-aegu tahtis ta oma otsust kahetseda, kui riivas pilguga Carlotta kahvatut, murelikku nägu. Kuid kahjatsuseks, nii ütles ta endamisi, tehes südame kõvaks, oli juba liig

hilja, ta ei tahtnud ega soovinud midagi muuta; sest Silvio Farnesi oli kahtlemata ta kirja juba saanud, mis teatas talle Carlotta tulekut. Mõeldes kuulsa mehe ehmatusele, ta nõutusele, ta vihale, kadus Aresa pehme meeoleolu; ta tundis rahuldust. Viis, kuidas ta oli kätte maksta otsustanud, oli rafineeritum ja julmim, kui vastase tapmine.

Aresa valis osakonna, milles istusid kaks vanemat daami, nähtavasti inglannad. Ta andis Carlottale tasasel häälel veel mõned juhatused reisiks ja Rooma kohta, mida viimane kuulas vaikselt. Siis tahtis ta türtart, rõhkem harjumusest kui õrnusest, kaitstud, kuid see astus eemale ja vaatas talle vaenulikult otsa; seal lasi ta juba tõstetud käsivarred langeda ja ütles ainult: „Head reisi.“

„Täna,“ vastas Carlotta tasa, pööras ära ja tõstis oma viiulikasti istme kohal olevasse võrku. Kui ta ringi pööras, oli Aresa läinud.

Carlotta osakonnas istus peale kahe vana inglanna, kes olid keskmised isted üksteise vastu eneste alla võtnud, veel vanem härra akna all. Carlotta plats oli ukse juures.

Veidi enne ärasõidu signaali tuli veel üks noorem härra sisse, kes daame nähes oma alustatud sigari koridoriaknast välja heitis. Mõlemad inglannad olid täitnud kõik võrgud oma arvurikaste pakkidega ja juuretulnud reisija vaatas otsivalt ringi, kuhu mahutada oma käsikohver. Carlotta istme kohal lebas ta viiul, kuna ta oma väikese reisisasku enese kõrvale oli asetanud; härra pööras sellepärast Carlotta poole ja küsis, kas see lubab, et lükkab ta viiuli veidi kõrvale. Ta küsis seda heas Itaalia keeles, kuid ta hääldamisest kostis ometi, et ta ei olnud itaallane. Ta ei näinud ka põrmugi itaallase järele välja; Carlotta pidas teda inglaseks.

Ta langetas jaatavalt pea ja ühe silmapilgu seisis noore mehe pikk, kõhn kogu ta ees, kes oma kohvri asetas pakivõrku, kuhu pani ka kübara, tõmmates selle asemele pehme spordimütsi oma lühidaile, tumblondidele juustele.

Vahepeal oli rong liikuma hakanud. Kui nad linnast väljas olid, viis raudteeliin algul mereranna lähedusest mööda ja Carlotta vahtis aknast. Väljas paistis sinine laht, ümbritsetud Neapoli kirjuist majust ja naabruses olevaist kohtist, mis sädeleva pärjana ümber lahe lebasid ja selle kõrgustikke ja mägesid katsid. Ta nägi Funniculat tumeda putukana mööda heledat kalju

*) (It. k., „merevili“), meresilud, teod, vähid, tindikalad, mida Itaalias söövad peamiselt vaesed.

Vomero poole ronivat ja veel viimasel silmapilgul, ennekui raudteeliin lahkus rannast, rippusid ta silmad Vesuuvil, mille lameda harja kohal heljus suitsupilveke.

Carlotta silmad põlesid veel paljuist pisaraist, mida ta oli öösel ja vendadest-õdedest lahkudes valanud. Nüüd, mil armatatud laht ta pilgu eest kadus, läksid ta ripsmed uuesti niiskeks, ta pidi neelutama ja jälle neelutama, sest taei tahtnud nende võoraste inimeste ees nutta; selle juures paisus ta süda nagu tahaks lõhkeda. Tardunult vahtisid ta silmad koridoriakna poole ja nii ta ei märganudki, et noor mees, kes ta vastu istus, teda vargsi, kuid osavõtlikult silmitses; ta ei aimanudki kuivõrd ta ilmekas näoke peegeldas kibedat valu, mida ta tundis.

Nüüd kadus armatatud lahe pilt; rong kohises läbi viinaaedade, kus seisis neljanurksed, valged väikesed majad lamedate katustega. Katusel kuivasid — nagu pesu nõörile riputatud — makaroonid ja ümber majade seisis apelsinipuud tumerohelise lehestikuga, millest särasid punakaskollased apelsinid.

Ikka kiiremini tormas rong.

Nüüd alles vaatles Carlotta oma reisitselilisi. Mõlemad vanad daamid vestlesid kogu aeg Inglise keeles. Vanem härra akna juures, väike ja paks, lühida musta, veidi halli habeme ja mustarandilise näpitsprilliga suurel, kõveral ninal, oli kahtlemata lõunaitaallane. Ta kõrval oli hunnik ajalehti ja ta luges sünge näoga.

Lõpuks peatus Cartotta pilk vastasistuva reisija peal. Nooremehe nägu oli päikesest pruunistatud, kuid kõhn; oimud näisid sissevajunud, nagu oleks ta raske haiguse või kehalisi vintsutusi või kannatusi läbi teinud. Ta lehitses kursiraamatus; ka ta pruunid käed olid kõhnad, kuid tugevasti ehitatud, pikkade, saledate sõrmede ja ravitsetud küüntega.

Carlotta vaatles seda kõike ilma osavõtuta. Talle oli ükskõik, kes temaga reisis ja ta vastu istus. Kuid ta imestas siiski veidi, et inglane nii ladusalt kõneles Itaalia keelt; ta pidas kindlaks, et härra oli inglane, mitte ainult ta välimuse pärast, vaid et ta kõige esiteks vanade daamidega mõned sõnad Inglise keelt oli rääkinud.

Õigupoolest oli talle ta kaasreisijate rahvus ükskõik, sest ta ei mõelnudki nendega vestelda, selleks oli ta liig arg ja liig murelik. Ta vastuistuja ei olnud, nagu Carlotta arvas, teda ka sugugi vaadelnud, ei põrnitsenud talle põrmugi näkku, nagu

teevad itaallased, kui istuvad mitte just inetu naisolevuse vastas. Ta lehitses oma raamatut ja ei vaadanud üles. Nähtavasti ei tahtnud temagi juttu alustada, kuigi kõneles ladusalt Inglise ja Itaalia keelt.

Ehk oleks nad üksteise vastu kuni Roomani tummalt istunud, kui mitte vaguni ägeda võnkumise tõttu kübar, mille reisija võrku oli pannud, sealt välja ja Carlottale sülle ei oleks kukkunud, mille üle viimane ehmudes võpatas. Kiirelt võttis noormees kübara ja vabandas väikese õnnetuse pärast. Kui Carlotta punastades kinnitas, et see viga ei tegevat ja lapselikult häbelikult ta poole naeratas, naeratas ka noormees ja lisas naljatavalt: „Onn, et kukkus kübar ja mitte kohver.“

Sealjuures vaatasid ta hallsinised silmad sõbralikult ja nendest kadus valju ilme, mis muidu, kui ta vaikis, ta suu ümber pesitses.

See väike sündmus andis põhjust juttu alata, kui juhust kasutada taheti, ja inglane kasutas seda. Kuita kübara paremini võrku oli pannud ja uuesti maha istus, tähendas ta, et rööpad Neapoli—Rooma liinil väga kulunud, mispärast vagunid võnkuvad. See olevat juba enne sõda nii olnud ja raudteevalitsus ootavat nähtavasti asjatult suuremat raudteeõnnetust, et leida küllalt mõjuvat põhjust uute rööbaste panekuks.

„Kas seda põhjust peab ootama?“ küsis Carlotta naiivilt.

Teine vastas naeratades: „Mujal seda ei oodata. . .“ Ta ei saanud lõpetada, sest vagun kõikus uuesti ägedalt; nad tegid üheaegselt tahtmata liigutuse esiteks ühele, siis teisele poole ja mõlemad pidid selle üle naerma.

„Nii võib merehaigeks jääda,“ ütles härra.

„Ma ei jää iialgi merehaigeks,“ seletas Carlotta uhkelt.

Teise küsimusele, kas ta palju merereisusid olevat teinud, jutustas Carlotta, et olevat kaks korda Capris olnud, millest järeldaski oma merekindlust, mis nooremehe pani muigama.

Siis jutustas reisija tormisest ülesõidust Aafrikast Itaalia, mis nii halb olnud nagu sel aastaajal harva juhtuvat ja kuidas peaaegu kõik reisijad pardal merehaiged olnud, tema aga terveks jäänud.

„Torm merel on suurepärane nähe,“ ütles ta. „On hea seista tekil, kui mere soolased lained näkku pritsivad, kui soolane merelõhn tungib ninna ja seega nagu uus veri ja uued jõud kehas tööle hakkaks.“

„Kas Aafrikas on ilus?“ küsis Carlotta.

„Jah, oleneb sellest, missuguses kohas elatakse. Olin seal kuus aastat; osalt inetus, kurvas ümbruses, kus inimesed jäävad haigeks, kuigi muidu on terved. Olen rõõmus, et olen jälle Euroopas.“

Carlotta vaatas teda osavõtlikult: „Teie olitegi vist haige?“

„Jah,“ vastas teine ja näitas oma kõhnu käsi, „sellepärast mul ongi nii vähe liha kontidel.“

„Kas võitlesite sakslaste vastu?“

„Ei, seda ma ei tarvitsenud, Jumal olgu tänatud!“

Nüüd märkas Carlotta jälle valju ilmet teise suu ümber. „Kas teie ei leia, et sakslasil niikuinii oli rohkem vaenlasi kui vajalik, vaenlasi kõigist tõugest ja värvest ses ülekohtusemas kõigist sõdadest, mida Inglismaa on pidanud?“

Hämmastunult vahtis Carlotta teda.

„Teie ütlete seda — inglane . . .“

Teine vaikis veidi aega. Ta ei tahtnud noorele tütarlapsele oma kahekordset rahvast seletama hakata. nagu oli seletanud rootslannale. See tütarlaps oli itaallanna ja kuulus „võitjate“ rahvusse. Ta ütles ainult kindlalt: „Olen sakslane!“

Nüüd arvas Carlotta, et ta sõja ajal vist vangilaagris kinni on istunud ja et teisel piinlik on sellest kõnelda, Vähese vaikimise järele päris ta: „Teie sõidate saksa- maale tagasi?“

„Ei, reisin Rooma, kus elasin enne sõda.“

„Minagi sõidan Rooma,“ ütles Carlotta ja jälle tundis ta õudust võõra linna vastu; ta silmad tumenesid ja ta surus huuled kõvasti kokku. Ilmemuutus ta näokeses ei jäänud teise poolt tähele panemata. Ta imestas üldse, et see ilus, veel nii noor olevus üksi reisis, mis on Itaalias ebaharilik. Ta nägi tütarlapse leinariietust, talle meelistus, kui kurvalt ja nurelikult see peale arasõitu Neapolit aknast oli vaadatud, arvas, et see võib olla on isa või ema kaotanud, või et ta koguni vanemateta. Et mitte jutul puhata lasta, mislühendas aega, küsis noormees, kas ta ei olevat roomlanna.

„Ei, olen neapolitaanlanna,“ vastas Carlotta tähendusrikkalt. Reisi ja naeratas selle igale itaallasele omase kolkapatriotismi üle.

„Siis on Neapol teile ilusaim linn ilmas, eks ole?“

„Ma ei tunne teisi. Elasin siia maani ainult Neapolis.“

„Noh, küll näete, Roomgi on ilus. Kuid Neapol ja Rooma on niivõrd erinevad, et

neid ei saa võrrelda. Neapol on omapärane, tal on suurepärane laht, Vesuuv, imeilus, rahuldusrikas ümbruskond, Roomal aga on Peetri kirik, toredad platsid ja tuhat kirikut, palju kohisevaid kaevusid ja vägevaid ahervarsi, endise Rooma uhkusaja mälestused. Ja ilus on ka Campagna omapärane, saladusliku, mitte iialgi petva veetlusega.“

„Teie näite Rooma hästi tundvat,“ ütles Carlotta.

„Armastan Rooma ja tunnen teda hästi. Elasin seal kümme aastat; ta on saanud mulle kodumaaks.“

Carlotta ohkas sügavasti.

„Ma ei tunne Rooma sugugi. Mina . . . mina kardan. Mitte kedagi, mitte ainustki inimest ei tunne ma seal.“

„Teie ei tunne seal kedagi? Kas teid ei oodata? Kas teid vaksalist ära ei tooda, kuna linn teile on võõras?“

„Siiski — jah, kuid, mind . . . ootab sugulane, keda ma ei tunne.“

Talle näis midagi meelistuvat, sest ta haaras käsikoti, hakkas selles midagi otsima, kuna ta näoilme ikka nurelikumaks ja kartlikumaks läks. Ta otsis mantli taskud läbi ja kui ta nüüd põrandale vaatas, küsis reisija, kas ta on midagi kaotanud. Carlotta noogutas; pisarad läikisid ta silmis.

„Ma ei leia sedelit, millel seisis selle . . . sugulase aadress. Mis teen ma, kui ta ei ole jaamas või kui ma teda ei tunne?“

Nad otsisid üheskoos veel kõik läbi, kuid asjatult. Hirmunult, liigutavalt abitu pilguga vaatas Carlotta üles.

„Arge muretsege, armas preili! Teie onu või onupoeg on kindlasti jaamas. Kui mitte, noh, siis olen mina seal ja ei lahku teist enne, kuni olete leidnud oma sugulase.“

Carlotta vaikis, lõi pilgu maha.

Sõbralikul häälel kõneles noormees edasi: „Mind võite kindlasti usaldada; hoolitsen teie eest nagu vanem vend või vana onu. Kuna teie ei tunne kedagi Roomas, olen nii õelda teie kõige vanem Rooma tutvus.“

Nüüd naeratas Carlotta läbi pisarate, mis läikisid ta ripsmetes; siis ütles ta: „Ma ei teagi, kes teie olete.“

„Ah, ma tean nõu, kuidas siin aidata,“ arvas noormees rõõmsalt ja võttis kirjataskust kaardi ja ulatas selle tütarlapsele ja see luges: „Parun Manfred von Helmer.“

Carlotta pilutas veidi silmi ja liigutas

huuli, luges seda nime endamisi ja noormees ütles naeratades: „Nimi ei valmista teile vist erilisi raskusi.“

Carlotta katsus nime korrata, see kõlas nagu „Elmer.“ Noormees arvas, ta võivat öelda ka signor Manfred, sellest jätkuvat. Kas ta härra Manfredi usaldavat.

Tütarlaps vaatas talle avameelselt näkku; ta tundis nooremehe vastu juba usaldust, teadmata isegi miks. Ehk oli see hääle sõbralik kõla või ta hallide silmade rahulik, tõsine, osavõtlik pilk või see, et ta oli nõus suures, võõras linnas ta eest hoolitsema, teda vennana kaitsma. Noormees kohtas tütarlapse pilku. Naeratades noogutas ta sellele vastu: „Jah, vaadake mind enne täpselt, enne kui otsustate mind usaldada. Kuid hoiatan teid, teen nüüd kõige süütuma näo, et tõestada oma kahjutust.“

Carlotta naeris ja hüüdis, ulatades talle elavalt käe, mille teine silmapilgu tugevalt kinni hoidis: „Ei, ei, seda ma ei usu! Usun, et tohin teid usaldada.“

„Täna!“ Ta andis tütarlapse käe vabaks. „Igatahes olen teile nüüd esitatud, nii siis mitte enam võõras ja seisn kõigegega, mis olen ja oman, teie käsutuses. Selle eest tahaksin teada, mis on teie nimi.“

„Mina . . . mina olen Carlotta,“ ütles tütarlaps kiirelt, nimetamata perekonnanime.

Mõlemad vanad inglannad vaatasid laivalt nende poole. Ka nemad pidasid Helmerit inglaseks ja leidsid ebasobiva, et nende kaasmaalane selle väikese itaallanaga — nagu nad arvasid — „flirtis“.

Helmer ei mõelnudki „flirtida“ või armatseda; ta soovis ainult murelikku noort olevust ta murest vabastada. Ta ei oletanudki, et see tõepoolest Roomas end tema hoolde peab usaldama ja oli veendunud, et vaksalis teda ootab — nagu Itaalia komme — arvurikas perekond suudluste ja kaisutustega, kuigi Carlotta oli nimetanud ainult ühte sugulast. Ta rõõmustas, et tütarlapse murelik näoke oli selgunud ja et see oma ilmekate tumedate silmadega talle usaldavalt näkku vaatas.

Nüüd tuli jaam, milles tuli pikemalt peatada, kuna vedur võttis vett. Siin pakuti kohvi. Helmer läks välja ja tõi kaks tassi kuuma, musta vedelikku; ka veidi küpsiseid oli ta võtnud. Nad sõid ja jõid nagu kuuluks nad kokku. Siis tuli kelner tasside järele. Ka vanad inglannad olid kohvi joonud; nüüd tundsid nad selle üle ärevust, et rong oli hilineanud; nad kartsid, et

Roomas enam ei jõua öörongile Florentsi. Helmer rahustas neid ja seletas, et hiline-mised Itaalias on tavalikud ja et Florentsi rong kindlasti ootab. Nüüd hakkas rong lõpuks liikuma.

Itaallane, kes oli kohvi väljas joonud, tuli nüüd pika, kõvera musta sigariga tagasi vagunisse, millest varsti tõusid kibedad suitsupilved. Inglannad hakkasid kõhima ja heitsid talle pahaseid pilke, kuid ta ei hoolinud sellest ja süvenes värskelt ostetud ajalehte.

Raudteeliin viis mäenõlvast mööda, kus seisid hallide pesadena väikesed linnad ja külad, majad seisid alati ümber võrdlemisi suure kiriku hunnikus. Siin ja seal paistsid laguneva lossi punakad müürid. Teisel küljel oli legendik.

Helmer ja Carlotta seisid koridoris ühe suure akna ees ja vaatasid vahelduvat pilti, mis nende eest möödus. Helmer pööras tütarlapse tähelepanu uutele kohtadele, nimetas nimesid, mis olid Rooma ajalooa ühenduses, ja mõningate kõrgemate mäetippude nimesid, mis kaugel ja veel lumega kaetud valgete pilvedena taevasinasse tõusid. Nad hakkasid loojenevas päikeses juba õhetama.

Siis tegi raudteeliin suure kaare ja nüüd ilmusid nähtavale n. n. „castelli romaani“ valged majad, Nemi, Albano, Gandolfo, kus on paavsti suveloss, veidi kõrgemal Rocca di Papa ja lõpuks Frascati. Edasi oli näha ühe mäe varjus Tusculum. Kõiki neid kohti nimetas Helmer oma noorele reisikaaslasele. Majad sädelesid veel tükk aega päikeses, siis tuli kiirelt videvik ja nad läksid oma osakonda.

Kui nad istusid, tundis Carlotta jälle oma muret. Aralt küsis ta: „Kas oleme varsti Roomas?“

Visanud pilgu oma käevõrukellale, vastas Helmer: „Ümber tunni pärast.“ Siis küsis ta otsekohe, miks ta üksi Rooma reisib. Carlotta viivitas vastusega, ütles siis, pilku langetades. „Pea . . . tahan Roomas muusikat õppida.“

„Ah, see on ilus; kuid see oli vist Neapoliski võimalik?“

„Ei.“

„Teid ei saanud keegi Rooma saata?“

„Ei.“

„Teie mängite viiulit,“ ütles Helmer ja näitas puukasti poole, milles oli Carlotta muusikariist, „siis tohin teid ehk varsti mõnel kontserdil imetleda.“

„Ei! Ei ialgi!“

Helmer oleks heameelega ta perekonna-

nime teada tahtnud või õpetaja nime, kelt ta võtab tunde; ta tundis mitmeid Rooma muusikuid. Kui ta nüüd päris, kas ta teab ka juba viiulikunstniku nime, kelle juures tahab õppida, eitas Carlotta uuesti pealiigutusega ja ta silmad vaatasid Helmeri küsiva pilgu ees aralt maha. Helmer mõistis, et ta nime nimetada ei tahtnud.

Raudteeliini kõrval kerkisid nüüd siin ja seal vana Rooma veevärgi vägevad ahervarred; ebamäärases videvikus näisid nad veel võimsamad. Siis saatis tükk aega pikk tume joon rongi: Aqua Mercia akvädükt, mis muretseb Rooma kaevudele ja majadele värsket, tervet allikavett. Siis müris rong üle lühidate sildade, kohas väikestest, pimedatest jaamadest mööda; ikka tihedamini löid signaalituled leekima, ikka rohkem lähenes rong suurele linnale.

„Nüüd oleme varsti seal,“ ütles Helmer. Carlotta läks rahutuks, ta silmad löid lõkendama; ta hambad puurisid end alumisse huulde, ta silmad kobasid närviliselt käekoti ketti. Helmer nägi, et ta käed värisesid. Tas ärkas kaastundmus vaese noore olevusega. Ta kummardas ettepoole, pani oma suure parema käe õrnalt tütarlapse kätele ja ütles rahustavalt: „Ärge kartke, preili Carlotta, ma ei jäta teid üksi. Pidage mind oma heaks sõbraks. Kas tahate?“

„Jah, jah,“ kogeles Carlotta ärevalt. „Mul ei ole ju kedagi — kedagi. . .“ Ta käed haarasid Helmeri kätest kinni, peitsid end neisse, nagu arad linnukesed. Helmer pani omad sõrmed nende ümber ja hoidis neid niiviisi.

„Maha tehtud!“ ütles ta rahulikult. „Olen teie sõber ja kuigi peame vaksalis lahkuma, jään ometi teie sõbraks — eks? Kui vajate ühte sõpra, siis tulge minu juure. Kas lubate?“

„Jah, jah,“ vastas tütarlaps tõsiselt ja vaatas usaldavalt ta poole. „Kust leiame teid aga suures linnas?“

„On teil veel minu kaart?“

Carlotta otsis selle käekotist üles. Helmer vallandas hõbepliatsi oma võtmeketi küljest, kirjutas tugeva käekirjaga oma nime alla: „Via Bocca di Leone 23, II.“

„Nii, sealt leiate mind, ka kiri leiab mind, kui tahate kirjutada.“

Carlotta võttis tänades kaardi; ta rind kerkis sügava hingetõmbega. Siis vaatas ta kartlikult aknast, millest möödusid tuled ja kõrgete linnamajade valgustatud aknariivid. Elektilampide here valgus libises läbi osakonna; rong sõitis aeglasemalt.

„Olge muretu,“ tõendas Helmer veel kord. „Ma ei lahku teist enne, kuni olete leidnud oma sugulase.“

Seal pööras Carlotta oma äreva näokese Helmeri poole ja ütles kiirelt: „Ma. . . ma sooviks, et ta seal ei ole. . . palju, palju meelsamini lähaksin teiega.“

„Jah, seda sooviks ma ka,“ vastas Helmer ja silitas tasa tütarlapse kätt.

Silmapiilgul soovis ta seda tõepoolest. Kuid ta sosistatud sõnad jäid kuulmatuks kesk rataste raginat ja sellest ehmudes, tõusid vanad inglannad ja hakkaaid oma pakke kokku otsima, kusjuures Helmer viisakalt aitas.

Itallane, kes oli tukkuma jäänud, ärkas ja hakkas otsima näpitsprilli, mis oli ta ninalt kukkunud, pahasdas siis, kui oli kella vaadanud, hilinemise üle. Helmer võttis oma käsikohvri võrgust ja Carlotta viiuli, aetas need Carlotta reisitasku kõrvale, nagu kuuluks kõik kokku. Siis aitas ta Carlottal hoolikalt ja peaaegu õrnalt ta laia, musta mantli selga tõmmata. Ta püüdis ka pahase pilgu kinni, mille talle heitis üks inglanna.

Aeglaselt, kohades, turtsudes ja sisisedes nagu mingisugune vaevaga taltsutatud kolletis veeres kiirrog Stazione Termini laia ruumi.

Siis seisis Carlotta Helmeri kõrval platvormil, kesk praegu sissesõitva sõdurirongi käre.

Hirmunult vaatas ta ringi; kartlikult otssid ta silmad, kuid keegi ei astunud ta juure,

Helmer andis oma käsikohvri pakikandjale, Carlotta reisitasku jättis ta oma kätte ja Carlotta kandis viiulit. Nii läksid nad kõrvuti reisijate möllus nagu noor abielupaar, kes tuleb pulmareisilt.

— — —

Silvio Farnesi tuli Turiinist tagasi, kus oli andnud kontserdi ja kus teda oli kiiduja auavaldustega üle külvatud. Ta kasutas hommikrongi Rooma, istus üksi esimese klassi vaguniosakonnas ja luges arvustusi, mida avaldasid Turiini hommikulehed ta kontserdi kohta. Kõige paremini meeldis talle „Corriere della Sera“ arvustus, kuna teda selles korduvalt „il maestro Giovanni“ noor meister, nimetati. Sellele pani ta suurt rõhku seitsaadik, kui lähenes neljakümnendale eluaastale ja kuna ta juukses meelegahtadel halliks hakkasid minema.

Sõda oli talle soodne olnud. Algul oli

ta küll teenima pidanud ja oli uues, ilusas leitnandimundris ringi jalutanud. Siis oli Itaalia valitsus kasulikumaks pidanud teda propagandateenistuses tarvitada, kui talle pakuti ringreis Ameerikas. Ameerikas oli ta põhjast lõuna, idast läände, risti ja põigiti uhketes Pullmanvagunites ringi reisinud ja oli suurtes ja väikestes linnades kontserte andnud, kuna kontsertsaal alati oli Itaalia, Inglise, Prantsuse ja Ameerika lippudega rikkalikult kaunistatud olnud. Igalpool oli teda publik vaimustusega vastu võtnud, igalpool oli ta teda austanud, kuigi enamik ameeriklasi viiulimängust sama palju teadis, kui lehm flöödimängust. Ta oli sõja lõpuni Ameerika jäänud, andes aegajalt patriootilisi kontserte, kartes tagasisõitu üle ookeani, mis oli täis miine ja allveepaate. Kirjatasku täis dollareid, Banca Nazionale Roomas ilusti paisunud konto, nii oli ta lõpuks — võitjana — kodumaale tagasi tulnud. Ta oli enesega rahul ja nii kuidas ta oma elu sisse oli seadnud, võiski ta uhke olla sellele, mis oli saavutanud. Ta vanemad olid vaesed inimesed, kui kolisid pojaga Rooma. Isa mängis viiulit hotellides, kabareedes, mõnikord ka baarides, kus esines rahvusriides. Ühel sarnasel korral oli ka väike, vaevalt kümneaastane Silvio viiulil kaasa mängida tohtinud ja keegi Saksa kujur, Wendelin, oli tast nii vaimustatud, et võttis ta enese juure ja lasi talle head muusikaõpetust anda. Harukordne talent oli end varsti ilmutanud ja sakslane sai rahuldusega üle elada, et ta kasvandikust sai suur kunstnik. Saksa kujuri võõrastelahkes majas oli ta edaspidigi, kui ta juba kuulsaks oli saanud, nagu poeg elanud — ta ei olnud tänamatu —, kuni sõda käristas ühenduse ja mitmeks aastaks ta endine kasuisa talle võõraks jäi.

Silvio Farnesi oli daamide lemmik ja siinamaani oli teda õnn alati saatnud, kuigi ta armuaffäärid olid arvurikkad. Ikka oli ta oskanud õigel ajal lõpetada ja harva oli niisugune armuühendus hädaohtlikuks saanud, või kui see siiski kord juhtus, siis oli ta ikka veel end voolust päästa oskanud.

Roomas, kuhu ta jõudis kell kolm peale lõunat, ootas Farnesit ta teener Andrea, kes võttis pakid oma hoolde, samuti ta väärtusliku viiuli, mida ta muidu iialgi käest ei andnud.

See Andrea, keda Farnesi nimetas naljatavalt oma Leporelloks, oli vanem mees, osav, kaval, sõnaaher ja oma isandale,

keda teenis juba kümne aastat, täielikult truu. Andrea teadis alati nõu ja oli Farnesi nii mõnestki halvast seisukorrast päästnud.

Kiirelt sõitis ühehobusevanker üle ilusa Piazza Termini ja Esedra, läbi elava Via Nazionale, siis läbi pika tunneli, mis viib Quirinali alt läbi ja peatus ühe kõrge maja ees Propagande Fidesi vastu, kus Farnesi omas kolmandal korral ilusa ja ruumika poissmehekorterit.

Kui ta oli reisiriided seljast võtnud ja end reisitolmust puhastanud, heitis Farnesi oma mugavalt sisseseatud elutoas mugavasse nahktooli. Andrea tõi teed, valas selle peenesse portselaantassidesse, lisas veidi suhkurt, veidi rummi, nagu armastas Farnesi ja nihutas türgi lauakese suitsetamistarbetega nahktoolile lähemale. Peaaegu emalikult õrnade pilkudega vaatles ta oma peremehe reisist väsinud nägu.

„Härra on väsinud,“ ütles Andrea etteheitvalt. „Ei olnud õige, et sõitsite kohe tagasi. Ja homme on jälle kontsert, see on liig palju. Milleks? Meil on ju küllalt raha veel.“

„Sa tead, et kontserdid mind ei väsita,“ vastas Farnesi ja haigutas tugevasti. „Kuid mind taheti Turiinis puhitseda. Tunnen shampanjat liikmetes.“

„Täna käis krahv Matelli teener kaks korda siin, tahtis teada, kas härra täna kindlasti tagasi tuleb ja kas nad täna õhtul kindlasti härra tulekuga arvestada võivad. Ka marchesa Rocca del Fiori teener.“

„Ah, jäta mind rahule,“ tõrjus Farnesi ja haigutas jälle, ringutades käsivarsi.

„Ta jättis kirja maha,“ julges Andrea veel öelda. „Ka üks tähtkiri on tulnud.“

„Noh, anna siia,“ ütles Farnesi.

„Missugune?“

„Rocca del Fiori kiri.“

Andrea tõi õrnärvilise ümbriku, mis lõhnas ean d'espagne järele.

„Siis on veel hulk posti.“

Farnesi tõrjus uuesti. „Hiljem, hiljem!“ Ta löikas ümbriku lahti ja luges naeratava mõnuga. Marchesa oli ta järele igatsenud. Ei suutnud oodata päeva, mil teda jälle näeb. Tahtis Farnesit kohe näha, kui see tuleb Turiinist.

„Homme,“ pomises see. Ta oli kaua ihaldanud ilusat Leontina Rocca del Fiori, ta lõplik võit oli trump olnud. Kuid ta maitsetes seda juba peaaegu aasta ja Leontina oli nõudlik. Oli aeg roosiahelaid veidi vallandada, enne kui need okkaid tunda

lasid. Jah, oli ülim aeg neist valuta lahti saada.

Kokkupigistatud silmil vaatles Farnesi kaugele kirjadehunnikut kirjutuslaual. Tal ei olnud tuju neid kirju täna lugeda. Kui ta aga oli kaks tassi teed rüübanud ja Türgi paberossi põlema süüdanud, meelestus talle, et Andrea oli tähtkirja nimeetanud. Sarnastes kirjades leidis mõnikord tähtsaid asju; oli targem kiri avada.

Ta oli välja puhanud. Veel tunnikese tahtis ta laiselda, siis enesel habet ajada lasta, tümber riietuda, veidi korsol jalutada, et õhul ilmuda õhtusöögile, mille olid talle korraldanud ta Rooma sõbrad, värskena ja noorena — *il maestro giovane*.

Ta tõusis aeglaselt, läks laisalt kirjutuslaua juure ja lükkas kirjadehunniku laiali, vaadates lohakalt pealkirju. Siis märkas ta, et Andrea tähtkirja kõrvale oli pannud ja tõstis selle üles. See oli suur, valge ümbrik ja kahekordselt margistatud. Käe-

kiri, mis oli kaupmehelik, oli talle tundmatu. Kiri oli kõva ja näis sisaldavat pilti. Naeratus libises ümber Farnesi suu. Seal saatis vist jällegi mõni ilus austajanna oma pildi, et paluda talt vastutasuna tema pilti allkirjaga. Sellega oli ta juba ammu harjunud. Ta pööras ümbriku ringi, et vaadata, ket on saatja.

„Aresa — Neapoli . . .“ luges ta poolvaljult. Nimi kõlab tuttavalt. „Aresa . . . Aresa?“ kordas ta ja äkki meelistus talle: „Eleonora Aresa.“

Mis tahtis ta talt peale kueteistkümnenda aastast vaikimist? Ta tundis ebamõnust. Farnesi ei armastanud vanu mälestusi värskendada. Kas tahtis Eleonora Aresa jälle suhteid luua? Oli ehk ta mees vahepeal surunud . . . ?

Kahevahel keeras ta kirja käes, viivitas avamisega. Siis nägi ta, et see ei olnud Leonora käekiri.

(Järgneb).

Tõtt ja nalja.

Kardab kõdi.

Õpetaja: „Juku, mitu ribikonti sul on?“

Juku: „Ma ei tea, härra õpetaja, ma kardan hirmsasti kõdi ja sellepärast pole ma neid millaski saanud lugeda.“

*

„Kuule, Ants, kas tead, kes on kõige õnnetuim laps maailmas?“

„Ei tea, Mihkel.“

„No siis ma ütlen sulle: pörsas.“

„Pörsas?! . . . Kuidas nii? . . .“

„Jah, sellepärast, et tal on ainus ema ja seegi — siga! . . .“

Hästi öeldud.

Pataljonitülem vaatleb noorsõdurite õppust. Seal märkab ta, et ühel noorsõduril on võimatult närused püksid.

„Ei, kuulge teie seal, kas teil tõesti puuduvad paremad püksid?“ — küsib ta.

„On uued püksid, härra kolonel,“ — vastab noorsõdur.

„Kus kohas nad on siis teil?“ — küsib kolonel.

„Kastis, härra kolonel,“ — vastab noorsõdur.

„Tooge nad siia.“

„Ei või, härra kolonel,“ — ütleb noorsõdur.

„Kuidas ei või? Mis tähendab see?! Ma käsen! . . .“

„Ei ole võtit, härra kolonel,“ — vastab noorsõdur.

„Ja kus on võti?!“ — kisendab vihane pataljoniülem.

„Ta on uu—u—tes . . . uutest pükstest, härra kolonel.“

Koolis.

Õpetaja: „Juku, mis kasu toob kana.“

Juku: „Kana toob mune, kanapoegi, tema liha võib süüa.“

Õpetaja: „Ja veel?“

Juku: „Ma ei tea, härra õpetaja.“

Õpetaja: „No, noh — ja mis on sul padjas?“

Juku kõhatab, punastab ning ütleb tasasel häälel: „Kirbud, härra õpetaja.“

Arvustus.

— Kuis meeldivad sulle need kaks öde?

— Ei sugugi! Üks on hirmsalt lihtne, aga teine — lihtsalt hirmus.

*

— See on teie maal? Aga teate, mis puudus on temas?

— Ei, palun, olge nii lahke?

— Allkirju! See on, nimelt — mets, see — põld, ning need — lehmad, vaid mitte daamid looride all!

Suurusehullustus.

Maailmakuulus Marlene Dietrich oli tujust ära. Ta saalis koju oma auto, ning jalutas üksi kodu poole läbi õise suurlinna. Äkitselt kargab nurga tagant tüme kogu: „Raha või elu!“ káratab see filmidiivale, hoides käes laskevalmis revolviiri.

Värisevate kátega sorib filmidiiva oma káefaskut ning pärjub võimalikult kokeilt:

„Kas ma ei võiks parem anda teile oma autogrammi?“

„ROMAAN”

pakub oma aastakäikude näol määratud lugemisvara — romaane, jutustusi, novelle ja luulet, mis pärit häilt ja loetavalt kirjandikkelt, väärtuslikus ja rahvusvahelises valikus.

Endiste aastakäikude hinnad:

Tugevas poolnahkköites: Kõlmtala:

Aastakäik	1922 a.	Kr. 7.—	Kr. 5.—
”	1923 a.	” 9.—	” 7.—
”	1924 a.	” 9.50	” 7.50
”	1925 a.	” 9.50	” 7.50
”	1926 a.	” 9.50	” 7.50
”	1927 a.	” 9.50	” 7.50
”	1928 a.	” 9.50	” 7.50
”	1929 a.	” 9.50	” 7.50
”	1930 a.	” 9.50	” 7.50
”	1931 a.	” 9.50	” 7.50

Müügil suuremates raamatukauplustes.

Kus neid pole — tellige otse talitusest,
Tallinnas, Vene tän. 13,

Telefon 437-18,

kust teile raamatud kätte saadetakse ilma iga lisamaksuta.

Kirjuseep „MARMOR”

on lühikese ajaga saanud igas majas esimese järgu tarbeaineks, sest

Kirjuseep Marmor — vahutab hästi.

Kirjuseep Marmor — kulub äärmiselt vähe.

Kirjuseep Marmor — on hea lõhnaga.

Kirjuseep Marmor’iga — pesu pestes jääb pesu värseks, lõhnavaks ja valgeks.

Tähelepanu: Iga tükk kannab templit „MARMOR“. Ilma selle templita ei lase vabrik ühtki tükki müügile.

**Seebi- ja soodavabrik
PH. VAHTRIK ja J. MOOSTE,**

Tallinnas, Paldiski mnt. 46,
tel. 432-40.

A.-S. „EESTI SIID“ end. K.-m. „TEKLA“

Soovitab crepe-de-chine mööbli voodri ja suvehooaja uudiseid oma vabriku ladudest:

Tallinn, Viru 14—1, telef. 447-87. Laadaplats 70.

Tartu, Aleksandri tän. 6, telef. 1-95.

Narva, Peetri plats 6.

Petseri, Turuplats 17.

Viljandi, Lossi 19, telef. 30.

Neid

„Romaani” lugejaid,

kelle tellimine lõppes nr. 12, palume uuendada tellimisi. „Romaan” maksab nr. 13. alates aasta lõpuni 4 krooni (12 nr.nr.) Aasta lõpuks ilmuvad kõik numbrid (13—24.)

„Romaani“ talitus.

Ajakiri „ROMAAN“ ei vanane.

Ta on tunnustatud uus tüüp Eesti ajakirjade hulgas.

Iga number on põlise väärtusega.

Tema sisaldab alati terveni kaks järgnevat romaani, mis algusest lõpuni köidavad lugejat põnevusega, rikkalik valik sisukaid jutte tuntud kirjanikelt, ja hulk huvitavaid ajakohaseid pilte.

Seejuures on ta hind vastuvõetav igaühele;

12 kuud (24 nr. nr.)	Kr. 7.50
9 " (18 " ")	" 6.—
6 " (12 " ")	" 4.—
3 " (6 " ")	" 2.—
2 " (4 " ")	" 1.50
1 " (2 " ")	" —.80
Üksiknumber	" —.40

Tellida võib „ROMAAN“i ilma igasuguse lisamaksuta igast vabariigi postkontorist.

Raamatukogud,

täiendage oma raamatukogu. Ei ole sisurikkamat, väärtuslikumat, odavamamat ja nägusamat raamatut, kui pildiajakiri „ROMAAN“.

Endiste aastakäikude hinnad avaldatud 3-dal kaaneküljel.

Talituse aadress:

Tallinn, Vene tän. 13. Telefon 437-18.

Väljaandja:

Kirjastusosaühisus

„AREN“